

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/I/2023/36145806865745156

VPLYV VEĽKOSTI PODNIKU NA UPLATŇOVANIE
SYSTÉMU ENVIRONMENTÁLNEHO MANAŽÉRSTVA
Diplomová práca

2023

Bc. Tomáš Chromek

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

VPLYV VEĽKOSTI PODNIKU NA UPLATŇOVANIE
SYSTÉMU ENVIRONMENTÁLNEHO MANAŽÉRSTVA

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: obchodná fakulta
Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Paula Puškárová, DiS. Art., PhD.

Bratislava 2023

Bc. Tomáš Chromek

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem, že diplomovú prácu na tému „Vplyv veľkosti podniku na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva" som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

V Bratislave, dňa

.....

podpis

Pod'akovanie

Rád by som sa poďakoval všetkým, ktorí ma podporovali a akýmkoľvek spôsobom sa podieľali pri spracúvaní mojej diplomovej práce. Najväčšia vďaka patrí vedúcej mojej diplomovej práce, doc. Ing. Paule Puškárovej, DiS. Art., PhD., za jej odborné vedenie, metodickú pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytla pri jej vypracovaní.

Abstrakt

CHROMEK, Tomáš: *Vplyv veľkosti podniku na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Vedúci záverečnej práce: prof. Ing. Paula Puškárová, DiS. Art., PhD. Bratislava: OF EU, 2023, 93 s.

Cieľom záverečnej práce bolo analyzovať, nakoľko veľkosť firmy vplýva na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva a uplatňovanie princípov spoločenskej zodpovednosti z hľadiska ochrany životného prostredia. Práca bola rozdelená do 5 kapitol, pričom obsahuje 1 schému, 24 tabuliek a 21 grafov. Prvá kapitola bola venovaná vysvetleniu základných pojmov bezprostredne s problematikou práce súvisiacimi ako podnik a jeho členenie z hľadiska veľkosti, environmentálne manažerstvo, environmentálna politika a životné prostredie. V nasledovných časti diplomovej práce bol definovaný všeobecný cieľ práce, ktorý je tvorený vybranými čiastkovými cieľmi. Tretia časť práce obsahuje metodiku a metódy skúmania, kde sú charakterizované vybrané podniky, spôsoby získavania informácií a ich zdrojov, použité metódy písania záverečnej práce. Výsledkami riešenia danej problematiky sú vyhodnotené dotazníky, prostredníctvom ktorých došlo k zhodnoteniu aktuálneho stavu využívania systémov environmentálneho manažérstva zo strany zamestnancov jednotlivých veľkostných kategórií podnikov. V poslednej kapitole sme sa venovali zhrnutiu dosiahnutých výsledkov ako i jednotlivým návrhom a odporúčaniam pre vybrané podniky.

Kľúčové slová: životné prostredie, systém environmentálneho manažérstva, mikro podnik, malý podnik, stredný podnik, veľký podnik

Abstract

CHROMEK, Tomáš: *The influence of company size on the application of the environmental management system.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Business; Department of International Trade. – The head of the final thesis: prof. Ing. Paula Puškárová, DiS. Art., PhD. Bratislava: OF EU, 2023, 93 p.

The goal of the final thesis was to analyze how the size of the company affects the application of the environmental management system and the application of the principles of social responsibility from the point of view of environmental protection. The work is divided into 5 chapters, while it contains 1 diagram, 24 tables and 21 graphs. The first chapter is devoted to the explanation of basic terms directly related to the issue of work, such as the enterprise and its breakdown in terms of size, environmental management, environmental policy and the environment. In the following parts of the thesis, the general goal of the work is defined, which is made up of selected sub-goals. The third part of the work contains methodology and research methods, where selected companies are characterized, methods of obtaining information and their sources, used methods of writing the final thesis. The results of solving the given problem are evaluated questionnaires, through which the current state of use of environmental management systems by employees of individual size categories of enterprises was evaluated. In the last chapter, we focused on a summary of the achieved results as well as individual proposals and recommendations for selected companies

Keywords: environment, environmental management system, micro enterprise, small enterprise, medium enterprise, large enterprise

Obsah

Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov	7
Úvod	10
1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 Podnik a jeho členenie podľa veľkosti	12
1.2 Environmentálne manažérstvo	17
1.2.1 Systémy environmentálneho manažérstva	17
1.2.2 Porovnanie systémov EM a SWOT analýza zavádzania EMAS.....	20
1.2.3 Postup zavádzania EMAS a proces certifikácie	22
1.2.4 Normy ISO 14000	25
1.2.5 Environmentálny plán	25
1.3 Environmentálna politika	26
1.3.1 Spoločenská zodpovednosť podnikov	30
1.3.2 Environmentálna politika SR	32
1.3.3 Environmentálna politika EÚ	34
1.3.4 Environmentálne technológie	37
1.3.5 Zelené verejné obstarávanie	38
1.4 Životné prostredie.....	39
1.4.1 Znehodnocovanie životného prostredia.....	40
1.4.2 Spoločenské dôsledky znehodnocovania životného prostredia.....	41
1.4.3 Možnosti ochrany ŽP vo firmách	42
2 Cieľ práce	43
3 Metodika práce a metódy skúmania	45
3.1 Charakteristika vybraných spoločností	45
3.1.1 Rouzz s.r.o.	45
3.1.2 Manex spol. s.r.o.....	46
3.1.3 Philip Morris Slovakia s.r.o.	46
3.1.4 Volkswagen Slovakia a.s.	47
3.2 Dotazníkový prieskum zamestnancov vybraných spoločností.....	47
4 Výsledky práce	49
5 Diskusia.....	80
Záver.....	84
Zoznam použitej literatúry	86

Zoznam tabuliek, grafov a obrázkov

Zoznam tabuliek:

Tabuľka 1 Členenie podnikov v závislosti od ich veľkosti.....	13
Tabuľka 2: Porovnanie ISO 14001 a EMAS.....	21
Tabuľka 3: SWOT analýza zavádzania EMAS.....	22
Tabuľka 4: Aké je vaše pohlavie?.....	49
Tabuľka 5: Do akej vekovej skupiny patríte?.....	50
Tabuľka 6: Poznáte pojem EMS (Environmentálny manažérsky systém)?.....	52
Tabuľka 7: Záleží vám na životnom prostredí?.....	53
Tabuľka 8: Myslíte si, že vaša firma dbá na rozširovanie ekologického povedomia u zamestnancov?.....	54
Tabuľka 9: Uplatňujú sa vo vašej firme Systémy environmentálneho manažérstva (Normy EMS ISO 14000 alebo EMAS)?.....	56
Tabuľka 10: Uskutočňujú sa vo vašej firme pravidelné environmentálne školenia alebo inú formu rozširovania vedomostí v tejto oblasti?.....	57
Tabuľka 11: Vykonáva Vaša firma audity zamerané na dodržiavanie environmentálnych nariadení?.....	59
Tabuľka 12: Existujú vo vašej firme vnútropodnikové environmentálne nariadenia?.....	60
Tabuľka 13: Separujete odpad?.....	61
Tabuľka 14: Dbá vaša firma na separovanie odpadu?.....	63
Tabuľka 15: Investuje Vaša firma do environmentálneho manažérstva?.....	64
Tabuľka 16: Využívajú sa vo vašej firme environmentálne vyhovujúce technológie?.....	65
Tabuľka 17: Uplatňuje váš podnik sankcie zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení (napr. neseparovanie odpadu)?.....	67
Tabuľka 18: Myslíte si, že správanie sa vášho podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce?.....	68
Tabuľka 19: Myslíte si, že by Vaša firma mala investovať viac do enviro oblasti?.....	70
Tabuľka 20: Nazvali by ste vašu firmu „zelenou“ (ekologicky zodpovednou)?.....	71
Tabuľka 21: Sídli vaša firma v environmentálne vyhovujúcej budove (certifikovanej)?.....	72
Tabuľka 22: Môže podľa vášho názoru uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva zvýšiť konkurencieschopnosť firmy?.....	73

Tabuľka 23: Spolupracuje vaša firma s Ministerstvom životného prostredia alebo s inými inštitúciami angažujúcimi sa v ekologickej oblasti?.....	75
Tabuľka 24: Bola vaša firma za posledných 5 rokov sankcionovaná za nedodržiavanie platných environmentálnych nariadení?.....	76

Zoznam grafov:

Graf 1: Aké je vaše pohlavie?.....	50
Graf 2: Do akej vekovej skupiny patríte?.....	51
Graf 3: Poznáte pojem EMS (Environmentálny manažérsky systém)?.....	52
Graf 4: Záleží vám na životnom prostredí?.....	53
Graf 5: Myslíte si, že vaša firma dbá na rozširovanie ekologického povedomia u zamestnancov?.....	55
Graf 6: Uplatňujú sa vo vašej firme Systémy environmentálneho manažérstva (Normy EMS ISO 14000 alebo EMAS)?.....	56
Graf 7: Uskutočňujú sa vo vašej firme pravidelné environmentálne školenia alebo inú formu rozširovania vedomostí v tejto oblasti?.....	58
Graf 8: Vykonáva Vaša firma audity zamerané na dodržiavanie environmentálnych nariadení?.....	59
Graf 9: Existujú vo vašej firme vnútropodnikové environmentálne nariadenia?.....	61
Graf 10: Separujete odpad?.....	62
Graf 11: Dbá vaša firma na separovanie odpadu?.....	63
Graf 12: Investuje Vaša firma do environmentálneho manažérstva?.....	65
Graf 13: Využívajú sa vo vašej firme environmentálne vyhovujúce technológie?.....	66
Graf 14: Uplatňuje váš podnik sankcie zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení (napr. neseparovanie odpadu)?.....	67
Graf 15: Myslíte si, že správanie sa vášho podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce?	
Graf 16: Myslíte si, že by Vaša firma mala investovať viac do enviro oblasti?.....	69
Graf 17: Nazvali by ste vašu firmu „zelenou“ (ekologicky zodpovednou)?.....	71
Graf 18: Sídli vaša firma v environmentálne vyhovujúcej budove (certifikovanej)?.....	73
Graf 19: Môže podľa vášho názoru uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva zvýšiť konkurencieschopnosť firmy?.....	74

Graf 20: Spolupracuje vaša firma s Ministerstvom životného prostredia alebo s inými inštitúciami angažujúcimi sa v ekologickej oblasti?.....	75
Graf 21: Bola vaša firma za posledných 5 rokov sankcionovaná za nedodržiavanie platných environmentálnych nariadení?.....	77

Zoznam obrázkov:

Obr. 1: Schéma environmentálneho riadenia.....	29
--	----

Úvod

Problematika environmentálneho manažérstva je stále aktuálnou témou vo všetkých spoločenských oblastiach života, práve preto sme si vybrali tému predkladanej diplomovej práce. Aj keď v minulosti bola v platnosti environmentálna zásada, že každý si má pozametáť pred svojim domom a tak bude celá ulica čistá, v súčasnej dobe už neplatí z dôvodu globalizačných väzieb a iných vplyvov na životné prostredie. Rovnako si už i ľudia uvedomujú dôležitosť životného prostredia a prírodných zdrojov.

Environmentálna politika, a teda ochrana životného prostredia sa stala súčasťou hospodárskej politiky krajiny, nakoľko globalizačné procesy a nezodpovedné správanie sa podnikov (nielen veľkých, ale i stredných, malých a mikro podnikov) v tejto oblasti sa významnou mierou pripísali na stave životného prostredia, ekonomík a spoločnosti.

Ako vyplýva z veľkého množstva diskusií, znečisťovanie a znehodnocovanie životného prostredia je v centre záujmu na úrovni jednotlivých krajín. Veľmi dôležitá je otázka trvalo udržateľného rozvoja, ktorý má za úlohu zabezpečovať rozvoj kvality životného prostredia, stabilizácia spotreby a výroby za účelom znižovania negatívnych vplyvov na životné prostredie. Všetky veľkostné kategórie podnikov chcú prosperovať, a teda sa snažia zefektívňovať a zvyšovať obrat, čo vedie k nárastu ponuky produktov nad ich dopytom. Každá kategória podnikov z hľadiska veľkosti sa však musí neustále usilovať o trvalé zlepšovanie svojich výrobkov či služieb, a to prostredníctvom znižovania ich dopadov na životné prostredie.

Vo vyspelých svetových krajinách dochádza k dynamickému vyvíjaniu sa ochrany životného prostredia, nakoľko sa stáva prioritnou súčasťou trvalo udržateľného rozvoja našej spoločnosti a života. Vo zvýšenej miere dochádza k napĺňaniu princípov dobrovoľnosti, preventívnosti či účasti verejnosti. Pozornosť je venovaná vplyvom produktov širokej spotreby, materiálov či polotovarov na životné prostredie, dochádza k realizácii systémov environmentálneho manažmentu či už výrobných alebo priemyselných činností.

Môžeme konštatovať, že ochrana životného prostredia sa stáva strategickým problémom z hľadiska konkurencie, preto sú všetky veľkostné typy podnikov nútené k takejto ochrane aj prispievať. Hlavne na úrovni marketingového rozhodovania sú podniky nútené prehodnocovať svoje ciele, stratégie a celkové smerovanie. Ochrana životného prostredia nemôže byť zo strany podnikov chápaná ako obmedzujúci faktor, ale ako

predpoklad ekonomického rastu. Podniky by sa mali hlavne zamerať na znižovanie spotreby nerastných surovín, spotreby energií a množstvo vyprodukovaného odpadu. Zavedenie systémov environmentálneho manažérstva do podnikov však vyžaduje zmenu od vrcholového stupňa riadenia podniku až po výrobných pracovníkov.

Cieľom predkladanej diplomovej práce je analyzovať, nakoľko veľkosť firmy vplýva na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva (EMAS) a uplatňovanie princípov spoločenskej zodpovednosti z hľadiska ochrany životného prostredia. Naším zámerom je podrobne preskúmať vybrané spoločnosti rôznej veľkosti (mikro, malý, stredný a veľký podnik), ktoré boli vybrané náhodným výberom a na základe dotazníkového prieskumu zamestnancov daných spoločností zhodnotiť ich aktuálny stav v oblasti využívania systémov environmentálneho manažérstva.

1 Súčasný stav problematiky doma a v zahraničí

V teoretickej časti diplomovej práce sa budeme venovať výkladu pojmov bezprostredne s problematikou práce súvisiacimi, a to členeniu podnikov z hľadiska veľkosti, environmentálnemu manažérstvu, environmentálnej politike a životnému prostrediu.

1.1 Podnik a jeho členenie podľa veľkosti

Podnik je definovaný ako základná ekonomická jednotka, ktorá je nevyhnutným prvkom trhovej ekonomiky. Bez ohľadu na právnu formu sa podnikom rozumie každý subjekt, ktorý vykonáva vlastnú hospodársku činnosť. V Obchodnom zákonníku je definovaný ako súbor hmotných, osobných a nehmotných zložiek podnikania. K podniku prislúchajú veci, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patria podnikateľovi a slúžia na prevádzku podniku.¹

Podnik je tvorený z nasledovných podsystémov:

- ekonomický podsystém - cieľom podniku je uspokojovať nielen svoje potreby, ale i potreby svojich zákazníkov;
- právny podsystém - úlohou podniku je dodržiavať všetky jeho platné normy;
- environmentálny podsystém - cieľom podniku by mala byť činnosť zameraná na dodržiavanie rovnováhy v životnom prostredí. Práve tento podsystém nás bude zaujímať v rámci témy diplomovej práce.
- sociálny podsystém - tvorený ľuďmi a ich vzťahmi medzi sebou a okolím;
- produkčno - technický podsystém - usporiadanie technických prvkov tak, aby vytvárali prepojenú väzbu medzi štruktúrou jednotlivých produkčných prvkov.²

Pre potreby diplomovej práce sa v tejto časti budeme venovať členeniu podnikov z hľadiska ich veľkosti. Ako uvádza nižšie znázornená tabuľka, podniky môžeme z hľadiska veľkosti rozdeľovať na mikro, malé, stredné a veľké podniky.

¹CHAPČÁKOVÁ, Alexandra. *Podnikanie malých a stredných podnikov*. Košice: Vydavateľstvo EQUILIBRIA s.r.o., 2013. 410 s. ISBN: 978-80-8143-076-3

² IŽOVÁ, Katarína. *Výbraná problematika podnikania malých a stredných podnikov*. Dubnica nad Váhom: Dubnický technologický inštitút, 2016. 71 s. ISBN: 978-80-7512-778-5

Tabuľka 1 Členenie podnikov v závislosti od ich veľkosti

Podnik	Počet zamestnancov	Ročný obrat (v mil. €)	Ročná bilancia (v mil. €)
mikro podnik	1-9	do 2	do 2
malý podnik	10-49	3-10	3-10
stredný podnik	50-249	11-50	11-49
veľký podnik	nad 250	nad 50	nad 50

Zdroj: KISELÁKOVÁ, Dana. *Manažérske financie podnikateľských subjektov*.

Kategóriu mikro, malých a stredných podnikov (MSP) predstavujú podniky, ktoré zamestnávajú menej ako 250 osôb a ktorých ročný obrat je nižší ako 50 mil. €. Môžeme tvrdiť, že z celkového počtu podnikateľských subjektov na našom území je až 99 % práve MSP.

Mikro, malé a stredné podniky zahŕňajú rôzne podnikateľské subjekty, ktoré sa od seba navzájom líšia ponúkaným druhom výrobkov či služieb, odvetvím či trhmi pôsobnosti. Často krát bývajú z trhu vytláčané veľkými podnikmi, z toho dôvodu sa skôr uplatňujú na miestnych trhoch. Ich prednosťou je výroba špecializovaných výrobkov a služieb, ktoré nechcú vyrábať práve veľké podniky. Taktiež za pomoci MSP dochádza k znižovaniu regionálnych rozdielov.³

Enormný rozmach MSP po roku 1990 bol spôsobený transformáciou ekonomiky, a to privatizáciou, liberalizáciou obchodných vzťahov, rozpadom veľkých štátnych podnikov, či reštitúciou (návratom majetku občanom).⁴

MSP sú nevyhnutným prvkom národnej ekonomiky, súčasťou tvorby pracovných miest, pridanej hodnoty či zahraničného obchodu. Rozvoj týchto podnikov vedie k znižovaniu regionálnej a sociálnej polarizácie, k zvyšovaniu intenzity konkurencie na trhu, pôsobia proti monopolizujúcim tendenciám. Postavenie mikro, malých a stredných podnikov

³ LUKÁČ, Jozef - LUKÁČ, Jakub - ROZKOŠOVÁ, Anna. *Finančná a ekonomická výkonnosť v kontexte malých a stredných podnikov*. Košice: TypoPress. 2017. 210 s. ISBN: 978-80-8129-082-4

⁴ SOBEKOVÁ MAJKOVÁ, Monika. *Ako financovať malé a stredné podniky*. Bratislava: Iura Edition, 2011. 228 s. ISBN: 978-80-8078-413-3

je v našej ekonomike vyššie, na zamestnanosti obyvateľstva sa podieľajú viac ako 70 % a tvoria viac ako 60 % pridanej hodnoty.⁵

Význam mikro, malých a stredných podnikov je nasledovný:

1. MSP tvoria až 90 % všetkých podnikateľských subjektov vo vyspelých ekonomikách,
2. MSP vytvárajú pre väčšinu obyvateľov krajiny pracovné miesta;
3. najlepšou cestou za sebarealizáciou je malé podnikanie;
4. MSP sú v porovnaní s veľkými podnikmi väčším producentom inovácií a nových technológií;
5. prostredníctvom subdodávateľského systému MSP dochádza k racionalizácii produkcie veľkých podnikov;
6. MSP dokonale poznajú želania a potreby svojich zákazníkov;
7. pracovníci MSP sa v dôsledku svojho kariérneho rastu stávajú viac vzdelanejšími;
8. vyššia miera zisku MSP v porovnaní s veľkými podnikmi.⁶

MSP plnia nasledovné funkcie:

- spoločenská funkcia - každý má právo vybrať si, či bude pôsobiť ako zamestnanec podniku alebo bude zamestnávať iných;
- štrukturálna funkcia - podnikateľské aktivity MSP vedú k znižovaniu dominancie veľkých podnikov a k stabilite životného štandardu;
- hospodárska funkcia - flexibilnejšie prispôsobovanie sa meniacim trhovým podmienkam v porovnaní s veľkými podnikmi;
- zamestnanecká funkcia - najčastejší tvorcovia pracovných miest a udržiavatelia tých existujúcich;
- ponuková funkcia - MSP dokážu pružnejšie reagovať na požiadavky zákazníkov;
- rastová funkcia - MSP zohrávajú dôležitú úlohu pri vývoji, výskume či inováciách;
- funkcia exportnej aktivity - značný podiel MSP na vývoze krajiny;
- vzdelávacia funkcia - MSP ako atraktívnejší zamestnávateľia pri počiatkoch

⁵ JECK, Tomáš. *Malé a stredné podniky na Slovensku a v Európskej únii: bariéry, financovanie a inovačné správanie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV, 2014. 26 s. ISSN: 1337-5598

⁶ MAJDÚCHOVÁ, Helena - NEUMANNOVÁ, Anna. *Podnik a podnikanie*. Druhé vydanie. Bratislava: Sprint 2, 2014. 214 s. ISBN: 978-80-8971-004-1

pracovnej kariéry či sebarealizácii.⁷

Z vyššie uvedeného vyplývajú pre MSP výhody ako nižšie náklady, schopnosť inovácie, tvorba priaznivejších podmienok pre zamestnávanie obyvateľstva, efektívnejšie využívanie výnimočných schopností a zručností svojich zamestnancov, vytváranie sociálnej klímy v rámci kolektívu, schopnosť pružnejšie reagovať na meniace sa podmienky trhu, potenciál pre dosiahnutie efektu nasýtenia trhu. V prípade zmeny predmetu podnikania sa nevyžadujú také rozsiahle zmeny ako vo veľkých podnikoch. Ďalšou výhodou MSP je centralizácia riadiacich funkcií či priame riadenie a kontrola. V porovnaní s veľkými podnikmi nie sú malé a stredné podniky zaťažované príliš veľkým investičným majetkom. Na druhej strane medzi nevýhody pre MSP patrí vysoká konkurencia, nedostatok vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, riziko krachu, rôzne ekonomické faktory (inflácia a pod.), malé skúsenosti pri zakladaní podniku, obmedzený prístup k úverovým či finančným zdrojom. Ďalej k nevýhodám môžeme zaradiť skutočnosť, že malé podniky nakupujú menšie množstvá surovín či tovarov, a tým nezískavajú zľavy či rabaty na rozdiel od veľkých podnikov. Taktiež sú tieto podniky obmedzované pri ďalšom svojom rozvoji, nakoľko je pre nich náročné získať väčšie množstvo cudzieho kapitálu. Ďalej sa tieto podniky ťažšie dostávajú do povedomia zákazníkov, nakoľko nemajú dostatok finančných prostriedkov na propagáciu a reklamu. Čo sa týka cenovej politiky, buď sa MSP musia prispôbiť cenám veľkých podnikov alebo si vytvárajú vlastnú cenovú politiku.⁸

Veľké podniky sa radia medzi podnikateľské jednotky s veľkým počtom zamestnancov a obratom, či veľkou kapitálovou silou. Tieto podniky pôsobia najmä v hromadnej a veľkosériovej výrobe v oblasti energetiky, hutníctva, strojárstva či ťažby surovín. Prostredníctvom významnej pozície na trhu sú schopné určovať podmienky ostatným subjektom trhu.⁹

Tieto podniky vytvárajú viac pracovných miest, v dôsledku väčšieho množstva kapitálových zdrojov si môžu dovoliť rozsiahlejšie inovácie. Ekonomicky prosperujúci

⁷ FETISOVOVÁ, Elena a kol. *Aktuálne trendy vo financiách malých a stredných podnikov*. Bratislava: Ekonóm. 2014. 261 s. ISBN: 978-80-225-3990-6

⁸ WYNARCZYK, Pooran a kol. *Managerial labour markets in small and medium- sized enterprises*. London: Routledge. 2016. 284 s. ISBN: 978-1-138-67308-3

⁹ KUPKOVIČ, Milan. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Sprint, 2002. 450 s. ISBN: 80-8068-156-2

veľký podnik sa stáva prvkom ekonomického rozvoja regiónu, v ktorom pôsobí. Práve tento ekonomický impulz sa následne prejaví v hierarchii väzieb na ostatné podniky regiónu v dodávke materiálu, surovín, služieb, technologickej a ekonomickej závislosti či závislosti na rovnakom rozvojovom faktore. Ďalej treba konštatovať, že veľké podniky vo významnej miere ovplyvňujú sociálnu a ekonomickú úroveň regiónu, nakoľko okrem miery nezamestnanosti ovplyvňujú i výšku priemerných príjmov regiónu či príjmov verejného rozpočtu, výšku regionálneho HDP. V neposlednom rade prostredníctvom ponuky tovarov a služieb uspokojujú potreby obyvateľstva, čo zabezpečuje stabilitu daného regiónu. ¹⁰

Veľký podnik ďalej možno charakterizovať za podnik, ktorého výroba je možná len na veľkých zariadeniach, pričom pôsobí za takej konkurencie, za ktorej môže ponúkať výrobky vyprodukované racionálnymi postupmi v hromadnej výrobe za schopné ceny. V týchto podnikoch väčšinou prevláda kontinuálna inovačná činnosť, pričom veľké podniky majú prednosti pri nákladovo náročných a výskumných projektoch. ¹¹

Medzi silné stránky veľkého podniku možno zaradiť:

- silné postavenie na trhu, orientácia na národné a medzinárodné trhy;
- rôzne možnosti získavania zdrojov;
- špecializácia profesionálnych manažérov na konkrétne činnosti;
- schopnosť lepšie financovať rozvoj a rozširovanie výrobných základne;
- osobný rast každého zamestnanca môže byť zabezpečovaný prostredníctvom špičkových odborníkov;
- prepracovaná vonkajšia komunikácia podniku;
- vysoká technická úroveň procesu výroby;
- potrebné informácie môžu získavať i z finančne náročných zdrojov, atď.

Na druhej strane, medzi slabé stránky týchto podnikov patrí:

- investičná náročnosť pri zmenách výrobného programu;
- v dôsledku komplikovaných organizačných štruktúr je sťažovaný prílev informácií;

¹⁰ VÝROSTOVÁ, Eva. *Regionálna ekonomika a rozvoj*. Bratislava: Iura Edition, 2010. 352 s. ISBN: 978-80-8078-361-7

¹¹ GOZORA, V. *Podnikový manažment*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. 190 s. ISBN: 80-8069-462-1

- neschopnosť rýchlo sa prispôbovať meniacim sa podmienkam trhu;
- sú najväčším znečisťovateľom životného prostredia.

1.2 Environmentálne manažérstvo

Environmentálne manažérstvo zahŕňa súbor dobrovoľných nástrojov environmentálnej politiky prostredníctvom ktorých dochádza k zavedeniu systémového prístupu riešenia problémov v oblasti starostlivosti o životné prostredie. Radí sa medzi najefektívnejšie nástroje dosahovania prioritného cieľa - minimalizácie negatívnych dopadov výrobných činností na zložky životného prostredia, a to hlavne v oblasti priemyselnej výroby a služieb.

12

V malých a stredných podnikoch je zavedenie environmentálneho manažérstva na dobrovoľnej báze. Prostredníctvom tohto nástroja dochádza k zvyšovaniu ekonomickej účinnosti podnikateľských subjektov, k získaniu nového ziskového potenciálu či k zlepšeniu environmentálneho profilu podnikov. S čoraz intenzívnejšou požiadavkou certifikácie environmentálnej kvality výrobkov, výroby a služieb sa stretáva podnik usilujúci sa o úspech na trhu. Environmentálne označovanie výrobkov či overovanie environmentálnych technológií zohráva dôležitú úlohu k postupnému prechodu na zelené hospodárstvo, ktoré je založené na efektívnom využívaní zdrojov, ekoinováciách či nízkouhlíkových technológiách.

13

1.2.1 Systémy environmentálneho manažérstva

Pre zavedenie EMS v súčasnosti existujú dva prístupy:

- Medzinárodná technická norma rady ISO 14000, *ISO 14001 Systémy manažérstva environmentu. Požiadavky s pokynmi na použitie (ISO 14001: 2015)*;
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1221/2009 o dobrovoľnej účasti

¹² MŽP SR. *Environmentálne manažérstvo* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo>

¹³ ENVIROPORTÁL. *Environmentálne manažérstvo*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-manazerstvo>

organizácií v systéme riadenie podnikov a auditu z hľadiska ochrany životného prostredia (tzv. *EMAS III*). ¹⁴

Systém environmentálneho manažérstva (EMS) je podľa normy ISO 14 001 prvok komplexného systému manažérstva, ktorého súčasťou je štruktúra, plánovacie činnosti, postupy, zodpovednosti, zvyklosti, prostriedky a procesy na prípravu, realizáciu, preskúmanie a udržanie environmentálnej politiky. Norma má medzinárodnú platnosť, pričom certifikát je platný tri roky, potom je potrebné ho obnoviť. ¹⁵ Zo zavedenia EMS podľa ISO 14 001 vyplývajú pre organizácie nasledovné prínosy:

- *ekonomické prínosy* - úspora energie, ekonomické využívanie surovín, recyklácia, minimalizácia odpadu, využívanie odpadov ako druhotné suroviny, prehľadnosť nákladov, minimalizácia environmentálnych poplatkov a pokút za znečistenie životného prostredia, možné daňové zvýhodnenie, znížené náklady na poistenie.
- *prínosy pre vedenie podniku* - zvýšenie morálky organizácie, včasná identifikácia a prehľadnosť environmentálnych rizík a problémov, minimalizácia rizík environmentálnych havárií, nástroj potrebný na plánovanie a vytyčovanie cieľov, znižovanie rizika porušovania zákonov a trestných postihov, prvok objektívneho posudzovania environmentálneho správania a účinnosti prijatých opatrení.
- *prínosy pre obchodnú činnosť a marketing podniku* - konkurenčná výhoda na svetových trhoch, zlepšovanie imidžu výrobkov, získanie certifikácie podľa STN EN ISO 140001.
- *prínosy pre zamestnancov podniku* - formovanie environmentálneho vedomia, znižovanie individuálnej zodpovednosti zamestnancov za škody na životnom prostredí, znižovanie dopadov na zdravie zamestnancov.
- *prínosy pre verejnosť* - zlepšenie dobrého mena organizácie, cenný nástroj komunikácie so záujmovými skupinami, budovanie dobrých vzťahov s verejnosťou a miestnou správou. ¹⁶

¹⁴ ISOCERTIFIKÁT. *ISO 14001 certifikácia a environmentálne overovanie EMAS* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://isocertifikat.sk/iso-14001-certifikacia/>

¹⁵ MŽP SR. *Systém environmentálneho manažérstva* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo/system>

¹⁶ ISOCERTIFIKÁT. *ISO 14001 certifikácia a environmentálne overovanie EMAS* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://isocertifikat.sk/iso-14001-certifikacia/>

Schéma environmentálneho manažérstva a auditu (EMAS) predstavuje systém riadenia podniku vo vzťahu k ochrane životného prostredia, pričom vychádza z radu noriem ISO 14 000. Ako dobrovoľný nástroj riadenia podniku (5. Environmentálny akčný program EÚ) predstavuje systematický prístup k ochrane životného prostredia vo všetkých aspektoch podnikania. V porovnaní s pôvodnou normou ISO 14 001 má prísnejšie nároky na zapojenie zamestnancov, environmentálne vyhlásenie, externú komunikáciu, zlepšovanie environmentálneho správania a súlad s legislatívou. Posledná revízia nariadenia EMAS III. (účinnosť 11. januára 2010) sa považuje za najdôveryhodnejší a najsilnejší nástroj v oblasti systémov environmentálneho manažérstva, na našom území jeho funkciu vykonáva Slovenská agentúra životného prostredia. Jeho vyššia kvalita spočíva v prísnejších nárokoch na meranie, hodnotenie a neustále vylepšovanie environmentálneho správania; dodržiavanie záväzných požiadaviek pod dohľadom verejných orgánov; aktívnom zapájaní zamestnancov podniku; zabezpečovaní viacročných porovnaní v rámci a medzi organizáciami prostredníctvom hlavných ukazovateľov environmentálneho správania; zabezpečovaní informovanosti verejnosti za pomoci environmentálnych vyhlásení; registrácií na základe úspešného overenia akreditovaným environmentálnym overovateľom.¹⁷

Medzi výhody zavedenia schémy EMAS možno zaradiť:

- zlepšovanie environmentálneho správania - podľa štúdií až 70 % registrovaných organizácií zaznamenalo zlepšenie takmer vo všetkých oblastiach;
- menej environmentálnych nehôd;
- znižovanie nákladov prostredníctvom opätovného použitia, recyklácie, znižovania využívania zdrojov a energie;
- zlepšovanie dodržiavania právnych požiadaviek a znižovanie rizika pokút - podľa štúdií až 70 % registrovaných organizácií považuje schému EMAS za efektívnejšiu z hľadiska dodržiavania právnych požiadaviek ako norma ISO 14001. Taktiež podľa týchto podnikov je dodržiavanie právnych požiadaviek jednoduchšie.
- lepšie prerozdelenie zodpovednosti v podniku - zodpovednosti a úlohy sú lepšie definované, povedomie o jednotlivých tímoch je silnejšie;

¹⁷ SAŽP SR. *Systém environmentálneho manažérstva* [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/system-environmentalnego-manazerstva-podla-iso-14001>

- zlepšovanie vzťahov so zamestnancami, zainteresované strany si vážia transparentnosť organizácie;
- regulačné úľavy - v niektorých krajinách sú podnikom v schéme EMAS poskytované daňové úľavy či sú menej kontrolované.¹⁸

Čo sa týka prekážok zavádzania EMS, v zmysle veľkostných kategórií podnikov možno konštatovať, že tieto systémy sú často prezentované ako vhodný nástroj pre väčšie podniky. Často diskutovanou témou je práve vhodnosť EMS pre malé a stredné podniky, nakoľko existujú názory, že pri vytváraní štandardu neboli malé a stredné podniky brané do úvahy. Podľa Králikovej (2013) sa však aj malým a stredným podnikom oplatí pod tlakom zákazníkov nájsť prostriedky a čas na zavedenie a certifikácie tohto systému. Je to z dôvodu, že mnoho podnikov vyžaduje, aby aj ich dodávatelia mali zavedený EMS. Mnoho malých a stredných podnikov sa sťažuje na zložitosť normy ISO 14001 a vysoké náklady na implementáciu a certifikáciu systému. Práve veľké množstvo malých a stredných podnikov nechce prijať EMS z dôvodu zložitosti a nedostatku finančných prostriedkov. Na prekonanie prekážok zavádzania EMS malými a strednými podnikmi existujú rôzne špeciálne prístupy ako odborné vedenie, štandardizované riešenie pre zavádzanie EMS, spoločné EMS a skupinová certifikácia či čiastkové prístupy s odmenami na ceste k certifikácii.¹⁹

1.2.2 Porovnanie systémov EM a SWOT analýza zavádzania EMAS

V tejto časti diplomovej práce sme sa zamerali na porovnanie vyššie definovaných systémov environmentálneho manažérstva STN EN ISO 14001 a EMAS z hľadiska nasledovných prvkov: právny status, účasť, geografický dosah, cieľ a zameranie, transparentnosť, výnimka pre malé a stredné podniky, oficiálna registrácia podnikmi a logo.²⁰

¹⁸ EMAS. *Aké sú výhody vstupu do schémy EMAS?* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. 2 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://www.emas.sk/wp-content/uploads/2019/06/EMAS_letakA4_finall.pdf

¹⁹ KRÁLIKOVÁ, Ružena. *Zavádzanie environmentálnych manažérskych systémov v malých a stredných podnikoch* [elektronický zdroj]. Žilina, [2013], online. 5 s. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: https://www.sszp.eu/wp-content/uploads/2013_conference_IB_p77_Kralikova_.pdf

²⁰ EMAS. *EMAS a ISO 14000* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. 2 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.emas.sk/wp-content/uploads/2019/06/EMAS-ISO-14001-002.pdf>

Tabuľka 2: Porovnanie ISO 14001 a EMAS

Prvok	ISO 14001	EMAS
Právny status	Medzinárodná obchodná norma podľa súkromného práva	Európska smernica č. 1221/2009
Účasť	Dobrovoľná	Dobrovoľná
Geografický dosah	Globálne aplikovateľné	Globálne aplikovateľné
Cieľ a zameranie	Zameranie na sústavné zlepšovanie systému environmentálneho manažérstva	Zameranie na neustále zlepšovanie environmentálneho správania organizácie
Transparentnosť	Nevyžaduje sa dialóg s externými zainteresovanými stranami, nevyžaduje sa externé vykazovanie	Vyžaduje sa otvorený dialóg s externými zainteresovanými stranami. Vyžaduje sa externé podávanie správ v podobe pravidelne zverejňovaných environmentálnych vyhlásení.
Výnimka pre MSP	Nepredpokladá sa žiadna výnimka	Rozšírenie intervalov overovania z 3 na 4 roky. Aktualizované environmentálne vyhlásenie musí byť overené iba raz za 2 roky. Environmentálny overovateľ berie do úvahy špeciálne vlastnosti MSP.
Oficiálna registrácia orgánmi	Neexistuje oficiálny register	Verejne dostupný register záznamov každej organizácie. Každá registrovaná organizácia dostane registračné číslo.
Logo	Nie	Áno

Zdroj: EMAS. *EMAS a ISO 14000*

Taktiež sme tu charakterizovali SWOT analýzu, a síce silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby zavádzania EMAS do podniku v porovnaní s medzinárodne platnou STN EN ISO 14001.²¹

²¹ MŽP SR. *Vyhodnotenie užitočnosti opatrení odporúčaných EK* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2011], online. 13 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviromentalneho-hodnotenia-riadenia/odpady-a-obaly/registre-a-zoznamy/priloha4_vyhodnotenie-opatreni.pdf

Tabuľka 3: SWOT analýza zavádzania EMAS

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
○ vplyv na skvalitnenie systému riadenia ○ univerzálnosť uplatnenia ○ zodpovedný prístup podniku k ŽP ○ zvýšenie informovanosti zamestnancov ○ zvýšenie dôvery verejnosti, samosprávy, štátnych úradov voči podniku ○ informovanie verejnosti o vplyvoch činnosti podniku na okolie ○ legislatívna úprava registrácie v EMAS v SR	○ účinnosť závisí od rozhodnutí podniku ○ nedostatočná propagácia ○ nedostatočná spolupráca rezortov ○ dobrovoľný nástroj EP ○ schéma sa nepovažuje za komerčnú výhodu ○ registrácia neprináša pridanú hodnotu ○ absencia ekonomických stimulov a opatrení
<i>Príležitosti</i>	<i>Hrozby</i>
○ dostatok odborných kapacít ○ európske štrukturálne fondy ○ spolupráca s neziskovými organizáciami ○ využiteľnosť vo všetkých typoch podnikoch ○ podpora EMAS cez aktivity ako Zelené úradovanie	○ nedostatok finančných prostriedkov organizácií ○ nízke povedomie ○ trhové bariéry ○ uprednostňovanie medzinárodne platnej STN EN ISO 14001

Zdroj: MŽP SR. *Vyhodnotenie užitočnosti opatrení odporúčaných EK*

1.2.3 Postup zavádzania EMAS a proces certifikácie

Postup zavádzania EMAS pozostáva z nasledovných krokov:

1. *Environmentálna politika* - prehlásenie podniku o jeho cieľoch a zámeroch vzhľadom k ochrane životného prostredia. Táto politika musí byť v súlade s platnou

legislatívou, pričom musí byť prístupná a dodržiavaná všetkými zainteresovanými. Tejto problematike sa budeme bližšie venovať v ďalšej časti diplomovej práce.

2. *Plánovanie* - prostredníctvom vyššie definovanej environmentálnej politiky si podnik stanovuje environmentálne ciele, pričom na ich plnenie zostavuje plán. Nevyhnutnou súčasťou plánov sú environmentálne aspekty, ktoré sa týkajú výrobkov, služieb a činností majúcich pozitívny či negatívny vplyv na životné prostredie. Hodnotenie vplyvov na životné prostredie je realizované na základe týchto krokov:

- výber výrobkov, služieb a činností;
- stanovenie dôležitých environmentálnych vplyvov;
- špecifikácia a skúmanie environmentálnych vplyvov;
- hodnotenie významnosti vplyvov.

3. *Implementácia a realizácia* - v rámci tejto fázy je dôležité vypracovať štruktúru, právomoci, úlohy environmentálneho manažérstva, zvyšovanie povedomia o prínosoch pre organizáciu, príprava zamestnancov zabezpečovaná prostredníctvom školení. Z uvedeného vyplýva nevyhnutnosť internej ako i externej podnikovej komunikácie. V tejto fáze podnik zavádza postup pre riadenie dokumentácie, pričom riadenie prevádzkových činností musí byť zabezpečené prostredníctvom stanovených postupov pre jednotlivé oblasti výrobného procesu pri obsiahnutí všetkých environmentálnych aspektov. V neposlednom rade je súčasťou tejto fázy havarijná pripravenosť a teda predchádzanie environmentálnym haváriám.

4. *Kontrola a nápravná činnosť* - zavedené environmentálne plánovanie musí byť aj monitorované, a teda kontrolované. Na základe auditov dochádza k systematickému, objektívnemu a pravidelnému hodnoteniu zavedeného systému. Jednotlivé audity sú vykonávané prostredníctvom interných alebo externých kvalifikovaných organizácií. Ak sa v rámci kontroly zistia nedostatky, je potrebné ich realizovať v nápravných či preventívnych činnostiach.

5. *Manažérske preskúmanie* - prostredníctvom tejto fázy dochádza k sledovaniu efektívnosti environmentálneho manažérkeho systému zo strany vrcholového manažmentu. Dochádza k hodnoteniu environmentálnej politiky, dodržiavania právnych požiadaviek, odporúčaní pre zlepšenie organizácie, plnenia nápravných či preventívnych

opatrení.²²

Pre získanie certifikátu EMAS musí podnik podniknúť nasledovné kroky:

1. environmentálne preskúmanie - pri zohľadnení environmentálnych aspektov výrobkov, služieb a činností organizácie, metód posudzovania, existujúcich techník environmentálneho manažérstva a postupov, právneho a regulačného rámca organizácie.
2. prijatie environmentálnej politiky - prijatím EP sa podniky zaväzujú dodržiavať príslušné environmentálne právne predpisy ako i dosahovanie trvalého zlepšovania svojho environmentálneho správania.
3. zavedenie EMS podľa požiadaviek ISO 14001 - EMS je zameraný na dosahovanie cieľov EP stanovenej vedením podniku. Je potrebné stanoviť povinnosti, prostriedky, ciele, prevádzkové postupy, požiadavky na vzdelávanie, komunikačné systémy či monitoring.
4. vykonanie vnútorného environmentálneho auditu - za účelom hodnotenia zavedeného manažérskeho systému, či je v súlade s programom a politikou organizácie. V rámci tejto fázy dochádza ku kontrole dodržiavania príslušných environmentálnych regulačných požiadaviek.
5. pripravenie environmentálneho vyhlásenia - v tomto vyhlásení sú uvedené dosiahnuté výsledky v porovnaní s cieľmi v environmentálnej oblasti a budúce kroky, ktoré sa vykonajú v záujme neustáleho zlepšovania environmentálneho správania.
6. požiadanie o nezávislé overenie vykonané overovateľom EMAS - environmentálne preskúmanie, EMS, postup auditov a environmentálne vyhlásenie overuje overovateľ EMAS akreditovaný akreditačným orgánom EMAS členského štátu.
7. registrácia na príslušnom orgáne členských štátov - overené vyhlásenie sa následne zasiela príslušnému orgánu EMAS na registráciu a sprístupní sa verejnosti.
8. využívanie overených environmentálnych vyhlásení - na predkladanie informácií o výsledkoch predaja, verejného obstarávania či hodnotenia dodávateľského reťazca. Tieto informácie môže podnik za pomoci loga EMAS využiť na marketing svojich

²² VIRČÍKOVÁ, Edita - PÁLFY, Pavol. *Environmentálne manažérstvo - teória a metodika*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2007. 307 s. ISBN: 978-80-89282-19-7.

činností či na uprednostňovanie dodávateľov registrovaných v EMAS.²³

1.2.4 Normy ISO 14000

Medzinárodné normy ISO 14000 predstavujú komplexný systém, ktorý celosvetovým organizáciám pomáha:

- so špecifikáciou základných požiadaviek a postupov na zavedenie, audit, certifikáciu a registráciu environmentálnych manažérskych systémov,
- s prehlbovaním úrovne environmentálneho profilu a správania;
- s usmerňovaním navrhovania, výroby a používania výrobkov s environmentálnym vplyvom, a to cez metódu analýzy a posudzovania životného cyklu výrobkov;
- podávaním presných a overiteľných informácií o environmentálnych aspektoch výrobkov a služieb prostredníctvom environmentálneho označovania výrobkov.

V súčasnosti sú na Slovensku štandardy ISO radu 14000 reprezentované 22 normami, pričom pri zavádzaní EMS zohrávajú kľúčovú úlohu nasledovné:

- STN EN ISO 14001:2004 - "Systémy environmentálneho manažérstva - Špecifikácia požiadaviek s návodom na použitie". Zahŕňa minimálne požiadavky zavedenia a certifikácie EMS. Výhodou tejto normy je voľnosť pri definovaní svojich hraníc, môže sa zaviesť buď za celú organizáciu alebo iba pre vybrané prevádzkové jednotky.
- STN EN ISO 14004:2004 - "Systémy environmentálneho manažérstva - Všeobecný návod na zásady, systémy a podporné techniky". Cieľom tejto normy je poskytovať základné informácie o podporných technikách a dodatočný návod, ktorý sa týka návrhu, vývoja a udržiavania systému EMS. Je určená na certifikačné účely.²⁴

1.2.5 Environmentálny plán

Pre plánovanie systému environmentálneho manažérstva je nevyhnutné zvážiť riziká, príležitosti či havarijné situácie, ktoré môžu mať environmentálny dopad. V rámci vypracovania environmentálneho plánu musí podnik najskôr identifikovať environmentálne aspekty svojich činností, ktoré môže riadiť priamo operatívne alebo ich môže ovplyvňovať

²³ ISOCERTIFIKÁT. *EMAS - ako na to? Ako získať EMAS certifikát či environmentálne overenie?* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2023], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://isocertifikat.sk/emas-ako-na-to/>

²⁴ PROENVIRO. *ISO 14000* [elektronický zdroj]. Košice, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://ems.proenviro.org/Html/iso14000.html>

svojou činnosťou (distribúcia, balenie, atď.). Jedná sa podnikové výrobky, služby a činnosti, ktoré majú pozitívny či negatívny vplyv na životné prostredie. Informácie o vplyvoch na životné prostredie musia byť zdokumentované a zohľadnené pri tvorbe, implementácii a udržiavaní environmentálneho manažérskeho systému. Medzi environmentálne aspekty s ich dopadmi na životné prostredie možno napr. zaradiť:

- EA spotreba zdrojov - zníženie zdrojov;
- EA hromadenie odpadov - ohrozenie zdravia ľudí, znečisťovanie ovzdušia, pôdy; vody, devastácia krajiny;
- EA emisie do ovzdušia - znečistenie ovzdušia, okysličovanie, ozónová diera, škody na zdraví;
- EA odpady do vody - znečisťovanie vody, bioakumulácia, deštrukcia flóry a fauny;
- EA odpady do pôdy - znečisťovanie pôdy a spodných vôd, deštrukcia flóry a fauny;
- EA vizuálne aspekty - vizuálne dôsledky.

Ďalej je v rámci environmentálneho plánu potrebná identifikácia právnych požiadaviek, ktoré sú zahrnuté do podnikových výrobkov, služieb či činností. V podniku tak musí byť zavedený postup, prostredníctvom ktorého bude dochádzať k zisťovaniu zákonných a iných požiadaviek (vyhlášky, predpisy, technické normy, atď.).

V tejto oblasti musia byť taktiež definované krátkodobé a dlhodobé environmentálne ciele podniku, ktoré musia byť konkrétne, merateľné a v súlade s uplatňovanou environmentálnou politikou. Za pomoci týchto cieľov musí podnik zohľadňovať právne požiadavky súvisiace s jednotlivými environmentálnymi aspektmi.²⁵

1.3 Environmentálna politika

Environmentálnu politiku môžeme definovať ako „súbor koncepcií, stratégií a taktík, ale aj konkrétnych metód a spôsobov na riešenie environmentálnych problémov. Základ tvorí súhrn predstáv rôznych subjektov politického systému o prioritách a spôsoboch riešenia jednotlivých otázok ochrany životného prostredia, racionálneho hospodárenia s prírodnými zdrojmi a ich ochrana a nastoľovanie vzťahov rovnováhy medzi ľudskými činnosťami a prírodou. Vznikla ako nástroj na rozpoznanie nepriaznivých dôsledkov ľudských činností

²⁵ MALINDŽÁKOVÁ, Marcela. *Štandardy pre environment*. Košice: Košická univerzita, 2007. 157 s. ISBN: 978-80-8073-906-5

na životné prostredie a prírodné zdroje. Tie skutočnosti už však naberajú globálne rozmery.“

26

Táto politika zahŕňa aktivity človeka, cieľom ktorých je zabezpečiť priaznivý vývoj životného prostredia. Ochrana životného prostredia obsahuje trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti, ktorý uspokojuje ľudské potreby tak, aby neznižoval možnosti budúcich generácií naplňovať princíp ochrany životného prostredia.

Environmentálna politika vznikla ako reakcia na sociálne, či ekologické problémy. Prioritou subjektov politického systému by mali byť spôsoby riešenia otázok týkajúcich sa ochrany životného prostredia. V užšom slova zmysle predstavuje environmentálna politika aktivity štátu zamerané na dosiahnutie stanovených environmentálnych cieľov pri aplikácii adekvátnych nástrojov. V širšom slova zmysle nezahŕňa len aktivity štátu, ale aj aktivity jednotlivcov alebo skupín na podporu ekologických záujmov.²⁷

Nástroje environmentálnej politiky sa rozdeľujú na nasledovné skupiny:

- *priame* - predpisujú ochranu životného prostredia.
- *nepriame* - nepredpisujú ochranu životného prostredia, znečisťovateľov stimulujú v smere prijímania opatrení na zníženie zaťaženia životného prostredia.
- *normatívne* - sú to administratívne nariadenia vydávané štátnou správou či samosprávou. Môžu mať formy zákazov, príkazov, noriem, limitných povolení, štandardov, obmedzení prípustného množstva a pod. Ich výhodou je, že sa v krátkom čase podarí dosiahnuť zlepšenie kvality životného prostredia a sú jednoducho aplikovateľné.
- *ekonomické* - cieľom je nepriamo ovplyvňovať subjekty na trhu, ktoré poškodzujú či znečisťujú životné prostredie. Mali by byť vytvorené tak, aby bolo pre subjekty výhodnejšie minimalizovať spotrebu prírodných zdrojov či tvorbu odpadov, taktiež produkovať výrobky s vyhovujúcimi environmentálnymi parametrami. Môžeme sem zaradiť emisné poplatky, rôzne environmentálne sankcie, emisné práva a pod. V našej

²⁶ ZELENÝ, Ján. *Environmentálna politika a manažérstvo organizácií*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2010. 182 s. ISBN: 978-80-228-8083-972-7

²⁷ ŠAUER, Petr. a kol. *Environmental Protection Costs, Concepts, Effectiveness and Optimization*. Praha: Oeconomica, 2005. 260 s. ISBN: 80-245-0983-0

krajine je najrozšírenejším ekonomickým nástrojom poplatok za znečisťovanie a využívanie prírodných zdrojov.

- *dobrovoľné* - tieto nástroje nie sú vynútené zákonom, sú to nástroje preventívnej stratégie. Jedná sa o aktivitu právnych subjektov podnikania, ktorých cieľom je zníženie znečistenia životného prostredia nad rámec platnej legislatívy. Môžu byť motivované finančnou stimuláciou alebo môžu byť vo forme finančného postihu. Tieto nástroje predstavujú najvyšší stupeň environmentálneho správania organizácie.²⁸

Environmentálna politika stojí na nasledovných princípoch:

- *princíp podpory* - na uľahčovanie dosahovania environmentálnych cieľov sú krajinám poskytované daňové úľavy, dotácie, subvencie a pod.;
- *princíp znečisťovateľ platí* - v prípade znečistenia prostredia vznikajú s tým súvisiace náklady na elimináciu pôvodcovi znečistenia, nie celej spoločnosti;
- *princíp bezprostrednosti* - degradácii životného prostredia sa zabráňuje čo najbližšie pri zdroji;
- *princíp prevencie* - je vhodnejšie škodu predchádzať, než ju odstraňovať;
- *princíp subsidiarity* - kompetencie vo sfére riadenia starostlivosti o životného prostredie sa presúvajú na čo najnižšie vládne úrovne;
- *princíp spravodlivosti* - všetci máme právo na život, základné podmienky pre živobytie, politické a sociálne právo atď.;
- *princíp trvalej udržateľnosti* - ľudské potreby súčasnej generácie sa uspokojujú bez ohrozenia možnosti uspokojenia potrieb budúcich generácií;
- *princíp ekonomickej efektívnosti*²⁹

V rámci problematiky environmentálnej politiky je ďalej potrebné definovať environmentálne riadenie. Prvým krokom pri environmentálnom riadení je analýza a zhodnotenie súčasného stavu životného prostredia. Nasleduje definovanie a verejné deklarovanie environmentálnej politiky, čiže cieľov, ktoré majú byť splnené. Medzi tieto

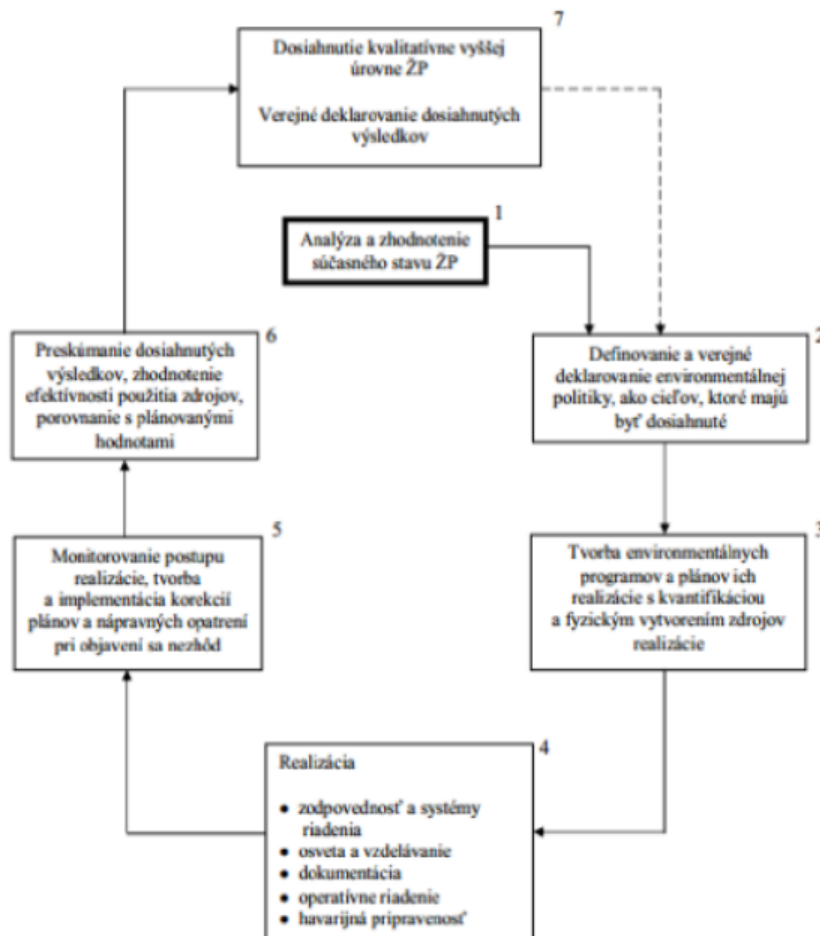
²⁸ KOLLÁR, Vojtech. *Environmentálne manažérstvo - podpora udržateľného rozvoja*. Žilina: Strix 2013. 125 s. ISBN: 978-80-89281-90-9

²⁹ BEDER, Sharon. *Environmental principles and policies: An interdisciplinary introduction*. London: Earthscan, 2013. 336 s. ISBN: 978-1-84407-404-4

ciele môžeme zaradiť prispievanie k objektivizácii poznatkov, porovnávanie ekonomických aspektov pri jednotlivých zložkách prostredia a pod. Tretím krokom tohto riadenia je tvorba environmentálnych plánov a programov s kvantifikáciou a fyzickým vytvorením zdrojov realizácie. Štvrtý krok zahŕňa realizáciu, ktorá obsahuje zodpovednosť a systémy riadenia, osvetu a vzdelávanie, dokumentáciu, operatívne riadenie a havarijnú pripravenosť. Ďalším bodom je monitorovanie postupu realizácie, tvorba a implementácia korekcií plánov a nápravných opatrení pri objavení nezhôd. Šiesty bod zahŕňa preskúmanie dosiahnutých výsledkov a ich porovnanie s plánovanými hodnotami. Posledným bodom schémy environmentálneho riadenia je dosiahnutie kvalitatívne vyššej úrovne životného prostredia.

30

Obr. 1: Schéma environmentálneho riadenia

Zdroj: ZELENÝ, Ján. *Environmentálna politika a manažérstvo organizácií*.

³⁰ ZELENÝ, Ján. *Environmentálna politika a manažérstvo organizácií*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2010. 182 s. ISBN: 978-80-228-8083-972-7

1.3.1 Spoločenská zodpovednosť podnikov

Spoločenská zodpovednosť podnikov pochádza z anglických slov Corporate Social Responsibility (CSR). Tento trend sa postupne stáva prvkom každej organizácie, nakoľko je populárnym obchodným nástrojom rozvinutých ekonomík.³¹

Remišová a kol. (2013, s. 32) definujú spoločenskú zodpovednosť podnikov ako: *"konceptiu, ktorá vníma podnik ako skupinový subjekt, ktorý vedome a dobrovoľne prijíma zodpovednosť za všetky následky svojej činnosti v ekonomickej, environmentálnej, legislatívnej, etickej, dobročinnnej, sociálnej a inej oblasti voči všetkým svojim záujmovým skupinám a prírode."*³²

Medzi charakteristické znaky konceptu spoločenskej zodpovednosti podnikov možno zaradiť:

- *dobrovoľnosť* - podniky uplatňujúce CSR dobrovoľne vyvíjajú aktivity a sú prijímateľom záväzkov, ktoré presahujú rámec ich povinností v zmysle legislatívnych ustanovení.
- *podniková angažovanosť* - uplatňovanie proaktívnej politiky, zaraďovanie CSR do podnikových stratégií a jej zohľadňovanie pri tvorbe podnikových cieľov a hodnôt.
- *aktívna spolupráca so zainteresovanými stranami* - spolupráca s neziskovými organizáciami a vládou z dôvodu riešenia dôležitých problémov a zlepšovania stavu spoločnosti.
- *dôveryhodnosť* - využívanie výhod spojených s uplatňovaním koncepcie spoločenskej zodpovednosti podnikov.
- *dlhodobý časový horizont a systematickosť* - CSR ako súčasť dlhodobého podnikového plánovania, hodnotenia a kontroly.
- *"triple - bottom - line business"* - koncept troch pilierov, a to environmentálneho, ekonomického a sociálneho.
- *záväzok prispievať ku kvalite života a zodpovednosť voči spoločnosti* - ochrana

³¹ KÁDEKOVÁ, Zdenka a kol. *CSR Activities and Their Impact on Brand Value in Food Enterprises* [elektronický zdroj]. Nitra, [2020], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/12/4856#cite>

³² REMIŠOVÁ, Anna a kol. *Spoločenská zodpovednosť podnikov a vedenie ľudí*. In *Manažment v 21. storočí: problémy a východiská*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. 282 s. ISBN: 978-80-89306-20-6

životného prostredia, boj proti korupcii, boj proti diskriminácii zamestnancov, atď.

33

Medzi výhody implementácie spoločenskej zodpovednosti podnikov možno zaradiť:

- *morálne výhody* - pozitívne vplyvajú na finančné zdroje, a teda na finančné riadenie podniku. Jedná sa napr. o budovanie vzťahov so zákazníkmi a dodávateľmi, rozvoj ľudského kapitálu, zvýšenie hodnoty značky a pod.
- *majetkové výhody* - v dôsledky dobrých environmentálnych postupov dochádza k znižovaniu nákladov, zvýšeniu produktivity zamestnancov a ich kvalifikácie a spokojnosti, väčší prístup ku kapitálu na základe sociálne zodpovedných investícií a pod.

Koncept spoločenskej zodpovednosti podnikov stojí na troch pilierov:

Ekonomický pilier stojí na vzťahoch so zákazníkmi, dodržiavaní pracovných noriem či na sponzorstve externých zainteresovaných. V rámci týchto vzťahov je potrebné dbať na spokojnosť zákazníkov, dodržiavanie obchodných podmienok, staranie sa o záujmy vlastníkov či investorov podniku.

Sociálny pilier sa týka starostlivosti podniku o svojich zamestnancov a s vytváraním pracovných podmienok. Môžeme sem zaradiť zladenie pracovného a osobného života zamestnancov (work life balance), rozvoj ľudského kapitálu (zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov, atď.), ponuku pomoci prepusteným zamestnancom, zdravú podnikovú kultúru, pravidelné lekárske prehliadky zamestnancov, rešpektovanie a dodržiavanie ľudských práv a slobôd na pracovisku, atď.

Environmentálny pilier zahŕňa prístup podnikov k životnému prostrediu. Zameriava sa na obmedzovanie negatívnych dopadov na životné prostredie, monitorovanie vplyvu životného prostredia, investície do ekologických technológií, environmentálny manažment, ochranu prírodných zdrojov a šetrné nakladanie s nimi, atď.³⁴ Tomuto pilieru spoločenskej zodpovednosti podnikov sa budeme venovať v ďalších častiach diplomovej práce.

³³ KUNZ, Vilém. *Spoločenská zodpovednosť firem*. Praha: Grada Publishing, 2012. 208 s. ISBN: 978-80-247-3983-0

³⁴ KUNZ, Vilém. *Spoločenská zodpovednosť firem*. Praha: Grada Publishing, 2012. 208 s. ISBN: 978-80-247-3983-0

1.3.2 Environmentálna politika SR

Ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia je Ministerstvo životného prostredia SR, okresné úrady v sídle kraja, okresné úrady, Slovenská inšpekcia životného prostredia. Medzi kompetencie jednotlivých orgánov možno zaradiť ochranu ovzdušia, odpadové hospodárstvo či vodné hospodárstvo. Na území SR právomocou riadiť environmentálnu politiku SR disponuje Ministerstvo životného prostredia SR, ktoré následne odovzdáva právomoci okresných a krajským úradom. MŽP SR pozostáva z 8 krajských a 46 okresných úradov.³⁵

Na území SR environmentálnu politiku ovplyvnili viaceré dokumenty, medzi ktoré môžeme zaradiť Stratégiu, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky. Tento dokument bol schválený uznesením vlády SR a uznesením NR SR v roku 1993. Naša krajina pristúpila k Riodeklarácii a k Agende 21 uznesením vlády SR z 8. septembra 1992. Na základe týchto ustanovení bola v roku 2001 schválená Národná stratégia udržateľného rozvoja SR ako kľúčový dokument v oblasti environmentálnej politiky. Stratégiu štátnej environmentálnej politiky môžeme zhrnúť do nasledovných 4 blokov:

1. blok – environmentálna politika zameraná na ochranu ovzdušia, vôd, pred rizikovými faktormi, jadrovú a environmentálnu bezpečnosť;
2. blok – environmentálna politika zameraná na ochranu prírody a krajiny, územný rozvoj, ochrana a využívanie horninového prostredia, lesa, pôdy;
3. blok – environmentálna politika zameraná na ekonomiku;
4. blok – environmentálna politika zameraná na výchovu, vzdelávanie, verejnú informovanosť, organizáciu, riadenie, starostlivosť o životné prostredie a pod.³⁶

Postupom času došlo k sformovaniu novej aktualizovanej stratégie z roku 1993 - Envirostratégia 2030, prostredníctvom ktorej boli definované nasledovné priority:

- o rozvoj obnoviteľných zdrojov ako následok šetrnosti životného prostredia (hodnota vyprodukovanej energie bola do roku 2017 až 21,3 % z obnoviteľných zdrojov);

³⁵ ZÁKON č. 525/2003 Z.z. Zákon o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov

³⁶ MŽP SR. *Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2012], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/strategicke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>

- zameranie na ekologické a efektívne hospodárenie s pôdou v oblasti poľnohospodárstva (dosahovanie približne 13,5 % rozlohy poľnohospodárskej pôdy prostredníctvom environmentálnych systémov);
- využiteľnosť recyklovateľného odpadu (min. 50 % všetkých komunálnych odpadov na území SR);
- prechádzanie povodňami prostredníctvom dodržiavania stratégií povodňových máp z dôvodu vyvarovania sa nebezpečným následkom;
- environmentálne vzdelávanie pre zodpovedné správanie sa k životnému prostrediu (aj z dôvodu priblíženia sa k výsledkom EÚ);
- zavedenie kompostovacích zásobníkov biologicky rozložiteľného a potravinového odpadu pre bytovú výstavbu.³⁷

Ako vyplýva z novej Envirostratégie, do roku 2030 sa energetická priemyselná náročnosť SR priblíži priemeru EÚ. Do roku 2020 boli vypracované kritériá pre udržateľné využívanie všetkých obnoviteľných zdrojov. Finančná a legislatívna podpora bude zameraná na zdroje spĺňajúce kritériá udržateľnosti a nebudú negatívne vplyvať na životné prostredie. V konečnom dôsledku sa zvýši informovanosť verejnosti o energetických projektoch a tiež transparentnosť. Podiel obnoviteľných zdrojov energie súvisiacich s výrobou, spotrebou, úsporou či poklesom emisií skleníkových plynov bude vychádzať z európskeho a národného energeticko - klimatického plánu SR do roku 2030. Emisie skleníkových plynov sa v oblasti zmeny klímy na Slovensku oproti roku 2005 znížia o 43 % v sektoroch obchodovania s emisiami a o 20 % mimo týchto sektorov.³⁸

Miestna Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj - najkomplexnejší súbor globálnych priorít pre dosiahnutie udržateľného rozvoja. SR sa k implementácii Agendy 2030 prihlásila v dokumente „Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj“ schválenom uznesením vlády č. 95/2016. "V domácych podmienkach rezort životného prostredia sústredí svoju pozornosť v dlhodobom horizonte na oblasti: zmena klímy, voda, ochrana biodiverzity, ochrana a trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a nakladanie s odpadmi, trvalo

³⁷ SÓLYMOS, Laszló. *Správa o stave životného prostredia SR v roku 2018: Rozšírené hodnotenie kvality a starostlivosti*. Bratislava: MŽP SR, 2018. 224 s. ISBN: 978-80-8213-007-5

³⁸ ENVIROPORTÁL. *Envirostratégia 2030* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/energetika/zelensie-slovensko-strategia-environmentalnej-politiky-slovenskej-republiky-do-roku-2030-envirostrategia-2030>

udržateľná spotreba a výroba a to najmä s presahom na politiku obehového hospodárstva a zelený rast." Agendu 2030 plánuje MŽP SR realizovať prostredníctvom spoločnej pracovnej skupiny pre implementáciu environmentálnych cieľov udržateľného rozvoja.³⁹

1.3.3 Environmentálna politika EÚ

Problematika životného prostredia je čoraz viac uznávaná zo strany medzinárodných či diplomatických komunit v dôsledku rastúcej závislosti v oblastiach ako migrácia, bezpečnosť, predchádzanie konfliktov a pod.

Európska únia je členom vo viacerých dohodách o životnom prostredí, pričom cieľom je pomáhať rozvojovým krajinám pri ich vykonávaní. Ústredným orgánom tvorby jednotlivých environmentálnych politík v EÚ je Európska Komisia. Táto inštitúcia je rozdelená na niekoľko útvarov (generálne riaditeľstvá), ktoré sú pomenované podľa oblastí politiky, na ktoré sú zamerané.⁴⁰

- *Generálne riaditeľstvo EK pre životné prostredie* – toto riaditeľstvo vzniklo v roku 1973 pre zabezpečenie ochrany a zlepšenia životného prostredia v EÚ pre súčasné a budúce generácie. Cieľom je vytvárať právne predpisy, ktoré napomáhajú správne nakladať s odpadmi, bojujú proti znečisteniu vody a vzduchu, chránia prírodné biotopy a pod. Taktiež členským krajinám EÚ pomáha s implementáciou právnych predpisov. Môže podniknúť právne kroky v prípade porušenia nariadení. Ďalej sa toto riaditeľstvo snaží pretransformovať európske hospodárstva smerom k udržateľnej ekonomike.
- *Generálne riaditeľstvo pre oblasť klímy* – úlohou tohto útvaru je:
 - podporovať nízko uhlíkové technológie;
 - kontrola národných emisií členských krajín EÚ;
 - implementácia nákladovo efektívnych politík;
 - kontrolovať, či si EÚ plní svoje ciele v oblasti klímy;
 - implementácia systému obchodovania s emisiami atď.

³⁹ MŽP SR. *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/agenda-2030/>

⁴⁰ DELREUX, Tom- HAPPAERTS, Sander. *Environmental Policy and Politics in the European Union*. Londýn: Macmillan Education UK, 2016. 64 s. ISBN: 978-02302-442-5-2

- *Generálne riaditeľstvo pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka* – cieľom je dohľad a podpora farmárov vo všetkých členských krajinách. Taktiež má za úlohu identifikovať ako môže byť európske poľnohospodárstvo energeticky účinnejšie a znížiť svoje emisie oxidu uhličitého, tak prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju.
- *Európska environmentálna agentúra* – svoju činnosť začala v roku 1994, kedy sa zriadila aj Európska environmentálna informačná a monitorovacia sieť. Cieľom je poskytovať dôkladné informácie o životnom prostredí. Ďalej pomáha členským krajinám EÚ prijímať rozhodnutia o zlepšovaní životného prostredia, začleňovať environmentálne kritériá do hospodárskych politík krajín. Úzko spolupracuje s národnými environmentálnymi agentúrami alebo s ministerstvami životného prostredia, ktoré sú zodpovedné za koordináciu vnútroštátnych sietí s mnohými inštitúciami.⁴¹

EÚ zohráva dôležitú úlohu ako zástanca medzinárodnej akcie v oblasti životného prostredia. Taktiež je účastníkom dohovorov z Ria z roku 1992, ktoré boli veľkým úspechom pre ochranu životného prostredia. Zúčastnilo sa ich 178 krajín sveta. Na základe tohto Summitu boli prijaté opatrenia, ktoré sú ešte stále v platnosti. Výsledkom sú nasledovné rámcové dohovory:

- *Rámcový dohovor OSN o zmene klímy (UNFCCC)*,
- *Rámcový dohovor OSN o boji proti dezertifikácii (UNCCD)*,
- *Rámcový dohovor OSN o biologickej diverzite (UNCBD)*.⁴²

Ďalej je v rámci environmentálnej politiky EÚ potrebné spomenúť:

KJÓTSKY protokol - tento protokol zahŕňa záväzky priemyselne vyspelých krajín, že znížia emisie skleníkových plynov, ktoré spôsobujú globálne otepľovanie. Taktiež protokol zaviedol spoločné plnenie záväzkov - darcovská krajina investuje v hostiteľskej krajine do projektu na zníženie emisií skleníkových plynov, pretože v hostiteľskej krajine sa dosiahne zníženie emisií o jednu tonu s vynaložením nižších nákladov.⁴³

⁴¹ EURÓPSKA KOMISIA. *Oddelenia a výkonné agentúry* [elektronický zdroj]. Brusel, [2015], online. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en

⁴² UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE. *Rámcový dohovor OSN* [elektronický zdroj]. Bonn, [2017], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://newsroom.unfccc.int/about/>

⁴³ ENVIROPORTÁL. *Kjótsky protokol k rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/dokumenty/>

LISABONSKÁ stratégia - v roku 2007 túto stratégiu podpísala EÚ za účelom transformácie EÚ s prihliadnutím na globálne javy, medzi ktoré patria klimatické zmeny. Je základným reformným textom členských krajín EÚ. Jej text je navrhnutý tak, aby sa EÚ stala viac demokratickejšou, transparentnejšou a účinnejšou, schopnejšou viac sa vysporiadať s globálnymi výzvami (zmeny podnebia, trvalo udržateľný rozvoj, bezpečnosť a pod.).⁴⁴

Ciele environmentálnej politiky EÚ vychádzajú z nasledovných celosvetových výziev

- udržovanie zmeny klímy na udržateľnej úrovni;
- využívanie ekosystému a pôdy udržateľným spôsobom;
- udržovanie čistoty oceánov, vzduchu a ďalších vodných zdrojov.

Z vyššie definovaných celosvetových výziev sú následne stanovené ciele environmentálnej politiky EÚ ako odstraňovanie či znižovanie účinkov škodlivých chemických látok, zlepšovanie kvality ovzdušia a znižovanie hluku, zaručovanie dostatočnej čistej a bezpečnej vody či vody určenej na kúpanie. Environmentálna politika EÚ sa riadi princípom subsidiarity, integrácie, proporcionality, vysokej úrovne ochrany a princípom nápravy škody pri zdroji. Táto politika je v rámci EÚ zabezpečovaná prostredníctvom akčných programov poskytujúcich EÚ rôzne politické rámce. V súčasnosti je platný 8. environmentálny akčný program, ktorý zdôrazňuje vybudovanie klimaticky neutrálnej, ekologickej, spravodlivej a sociálnej Európy. Tento program vychádza z Európskej zelenej dohody, má týchto šesť prioritných cieľov:

- zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 a klimatickej neutrality do roku 2050;
- zvyšovanie adaptívnej kapacity, posilňovanie odolnosti a znižovanie zraniteľnosti v súvislosti so zmenou klímy;
- oddelenie hospodárskeho rastu od využívania zdrojov a zhoršovania životného prostredia, urýchlenie prechodu na obehové hospodárstvo, pokrok smerom k modelu regeneračného rastu;
- zachovanie, ochrana a obnova biodiverzity a posilnenie prírodného kapitálu,

medzinarodne-dohovory/dohovor/2

⁴⁴ MIRRaI SR. *Lisabonská stratégia* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2020], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/cko/strategia-europa-2020/lisabonska-strategia/index.html>

- presadzovanie stratégie nulového znečisťovania životného prostredia, ochrana zdravia a dobrých životných podmienok Európanov;
- znižovanie environmentálnych a klimatických tlakov spojených so spotrebou a výrobou (v oblasti priemyselného rozvoja, energetiky, mobility, potravinového systému, infraštruktúry a pod.).⁴⁵

1.3.4 Environmentálne technológie

Cieľom environmentálnych technológií je znižovanie materiálnych vstupov, obnovenie cenných vedľajších produktov, znižovanie spotreby energií a emisií, minimalizácia problémov s likvidáciou odpadu. Prostredníctvom týchto technológií dochádza k podpore využívania systémov environmentálneho riadenia a čistejších výrobných postupov. Ďalej je za pomoci environmentálnych technológií zabezpečované monitorovanie a zber informácií o prítomnosti znečisťujúcich látok, zmien aktuálneho využívania pôdy či určenie vplyvov na ľudské zdravie za pomoci biologického monitorovania. Na pochopenie potenciálu environmentálnych technológií je potrebné širšie prijatie trhu. Stále významnou prekážkou širšej realizácie mnohých ekologických inovácií je nedostatočná informovanosť o skutočných nákladoch na obstaranie, nakladanie a používanie s materiálmi a energiou. V neposlednom rade musia investori a zákazníci detailne poznať výkon a environmentálne výhody týchto technológií, aby tak mohli zakúpiť a financovať produkty s istotou.⁴⁶

Environmentálne technológie zahŕňajú:

- koncové technológie na znižovanie znečisťovania - odpadové hospodárstvo, atď.;
- výrobky a služby, ktoré menej zaťažujú životné prostredie a menej intenzívne využívajú prírodné zdroje (napr. palivové články);
- spôsoby efektívnejšieho využívania zdrojov (technológie šetriace energiu).

Uvedené technológie prechádzajú všetkými hospodárskymi aktivitami a sektormi, kde často krát znižujú náklady a zlepšujú konkurencieschopnosť znižovaním spotreby

⁴⁵ EURÓPSKA KOMISIA. *Environmentálny akčný program do roku 2030 technológii* [elektronický zdroj]. Brusel, [2021], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_sk

⁴⁶EEA. *Informácie o environmentálnej technológii* [elektronický zdroj]. Copenhagen, [2016], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/sk/themes/technology/about>

energie a surovín, čo vedie k menšiemu množstvu emisií a odpadov. Sú považované za efektívne riešenie pre trvalo udržateľný rast súkromného i verejného trhu.⁴⁷

1.3.5 Zelené verejné obstarávanie

Zelené verejné obstarávanie predstavuje postup, pri ktorom sa berie do úvahy environmentálny dopad obstarávaných tovarov a služieb či stavebných prác na základe uplatňovanie environmentálnych charakteristík. Jedná sa o dobrovoľný politický nástroj z oblasti životného prostredia. Z uvedeného vyplýva, že neuplatňovanie tohto nástroja nie je postihnuteľné ani zákonom vynútiteľné a taktiež motivované žiadnou formou stimulácie. Zelené verejné obstarávanie tak vo forme opatrení vedie k znižovaniu znečisťovania životného prostredia. Celosvetovo je zelené verejné obstarávanie známe ako Green Public Procurement (GPP), pričom je obľúbené hlavne v krajinách so zvýšenou ochranou životného prostredia (Dánsko, Fínsko, Holandsko, Rakúsko, atď.). Nakoľko je dobrovoľným nástrojom, zelení obstarávatelia si určujú rozsah zadávania svojich "zelených požiadaviek". Medzi výhody zeleného verejného obstarávania možno zaradiť:

- zlepšovanie zdravotných a sociálnych životných podmienok (ochrana zdravia, zvyšovanie kvality života);
- úspora nákladov;
- plnenie osobitných cieľov a úloh z oblasti životného prostredia (znižovanie emisií CO₂, zachovanie prírodných zdrojov, energetická účinnosť);
- presadzovanie inovácií;
- posilňovanie dôvery občanov, podnikov a spoločnosti smerom k verejnej správe,
- podpora vývoja konkurencieschopných environmentálnych tovarov a služieb, rozšírenie trhu o tieto produkty.⁴⁸

Koncept zeleného verejného obstarávania vyplýva z uplatňovanej environmentálnej politiky, ktorá ochranu životného prostredia považuje za potenciálny pokrokový nástroj, nie za bariéru hospodárskeho rastu. Nakoľko je dôležitou súčasťou hospodárskych politík krajín,

⁴⁷ EKOLOGIKA. *Environmentálne technológie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://www.ekologika.sk/environmentalne-technologie.html>

⁴⁸ MŽP SR. *Zelené verejné obstarávanie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo/zelene-verejne-obstaravanie>

za jej pomoci dochádza k zmenám v správaní sa nielen podnikateľských subjektov, ale i bežných aktivitách.⁴⁹

Zelené verejné obstarávanie možno využiť pri nasledovných problémoch:

- spotreba vody (úsporné armatúry a pod.);
- odlesňovanie (nákup dreva z udržateľne obhospodarovaných lesov, atď.);
- emisie skleníkových plynov (nákup výrobkov a služieb z nižšími emisiami);
- voda, pôda, ovzdušie (kontrola chemických látok a znižovanie používania nebezpečných látok);
- využívanie zdrojov a energetická účinnosť (výber účinnejších a k životnému prostrediu šetrnejších produktov);
- odpad (využívanie obalov, ktoré vytvárajú menšie množstvo odpadu, recyklácia materiálov, atď.);
- udržateľné poľnohospodárstvo (organicky produkováné potraviny a pod.).

Zelené verejné obstarávanie slúži ako užitočný prostriedok zvyšovania povedomia o identifikácii vplyvov výrobkov a služieb na životné prostredie počas celého ich životného cyklu ako i o poskytovaní informácií o prínosoch ekologických alternatív. Prostredníctvom neho dochádza k zabezpečovaniu zdravšieho životného prostredia za pomoci šetrného zavádzania produktov do životného cyklu. V neposlednom rade dochádza k znižovaniu spotreby vody, energie, surovín, redukcii odpadov, znižovaniu produkcie nebezpečných či toxických látok vo výrobkoch. Nepretržite by sa malo dbať na preferovanie ekologických surovín, ktoré vedú k niekoľkonásobnému využívaniu produktov a ich recyklácii či ekodizajnu.⁵⁰

1.4 Životné prostredie

Životné prostredie možno definovať ako súbor faktorov, ktoré sú potrebné na život daného živého organizmu. Rozsiahle odlesňovanie spojené s poľnohospodárskym rozvojom,

⁴⁹ GASPEROVÁ, Jana. *Stratégia environmentálnej politiky*. [elektronický zdroj]. Žilina, [2013], online. 4 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: http://www.sszip.eu/wp-content/uploads/2013_conference_GER_p162_Gasperova.pdf

⁵⁰ SAŽP SR. *Zelené verejné obstarávanie: Metodická príručka pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov* [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2014], online. 42 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/8544.pdf>

remeslami, neskôr so začiatkom priemyselnej revolúcie, rozmiestnením výrobných činností v krajine, jednostranným obrábaním a vysúšaním pôdy, bezohľadným lovom niektorých živočíchov a náhodným rozširovaním živočíšnych a rastlinných druhov - týmto všetkým došlo k výrazným zmenám prírodných ekosystémov a k narušeniu pôvodnej ekologickej rovnováhy rozsiahlych oblastí Zeme. To malo výrazný vplyv na devastáciu krajiny, zvýšenie vodnej a veternej erózie, vyhubenie mnohých druhov rastlín a živočíchov a pod. Vplyv človeka na životné prostredie už nadobúda globálny celosvetový charakter, nakoľko došlo k zrýchleniu čerpania a využívania prírodných zdrojov, hromadeniu odpadov či rozmiestneniu rôznych ľudských výrobkov v tomto prostredí. Ak by bola ľudská činnosť v súlade s ekologickými zákonitosťami, vznikla by kultúrna krajina s produktívnymi ekosystémami, v ktorých by sa ustálila nová ekologická rovnováha.⁵¹

1.4.1 Znehodnocovanie životného prostredia

Znehodnocovanie životného prostredia zahŕňa prítomnosť environmentálnych kontaminantov alebo ich uvoľňovanie do životného prostredia, jeho príčinou sú prírodné katastrofy (povodne, zemetrasenie, atď.) alebo negatívna ľudská činnosť (odpady, priemyselné exhaláty, atď.). K znehodnocovaniu dochádza vtedy, keď sa škodlivé látky dostávajú do životného prostredia v takom množstve, v ktorom škodia ľudstvu, živočíšstvu a rastlinstvu ako i prírodnému prostrediu. Jedná sa o taký zásah do životného prostredia, ktorý môže na daný ekosystém negatívne pôsobiť či už priamo alebo nepriamo, čo sa odráža v živote populácie:

- *priamy vplyv* - bezprostredné pôsobenie na sledovanú populáciu. Ako príklad môžeme uviesť vplyv zvýšenej koncentrácie oxidu siričitého v ovzduší na dýchacie ťažkosti či dusenie u ľudí, ktorí tento kontaminovaný vzduch vdychujú.
- *nepriamy vplyv* - pôsobenie negatívnych vplyvov sa na zložky daného ekosystému prenesú inými väzbami. Ako príklad môžeme uviesť únik freónov do ovzdušia, ktoré síce človeku samy o sebe neškodí, ale ich únikom do ovzdušia dochádza k stenčovaniu ozónovej vrstvy, ktoré má v konečnom

⁵¹ BIOPIEDIA. *Človek a životné prostredie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <https://biopedia.sk/ekologia/clovek-a-zivotne-prostredie>

dôsledku karcinogénne účinky.

K znehodnocovaniu životného prostredia dochádza nasledovnými spôsobmi:

- odberom látok z ekosystému - odoberanie určitých látok z ekosystému bez toho, aby sa opäť nahrádzali (na získanie ornej pôdy sú vyrubované stromy a pod.);
- vnášaním látok a energií do ekosystému - tieto látky nevie ekosystém spracovať a následne dochádza k narúšaniu jeho rovnováhy a viacerým zdravotným ťažkostiam až ekologickým problémom. Čo sa týka vnášania energií do ekosystému, jedná sa o rôzne druhy žiarenia a vibrácií.
- inými spôsobmi meniacimi režim ekosystému.⁵²

1.4.2 Spoločenské dôsledky znehodnocovania životného prostredia

Znehodnocovanie životného prostredia so sebou prináša rôzne dôsledky, ktoré negatívne vplyvajú na život človeka ako i na celú spoločnosť. Medzi spoločenské dôsledky bezprostredne pôsobiace na ľudské zdravie možno zaradiť:

- zvýšený počet alergických a respiračných chorôb - tento nepriaznivý jav má za následok znečisťovanie životného prostredia rôznymi tuhými látkami, oxidmi síry, dusíka a ďalších látok;
- zvýšený počet nervových a psychických chorôb - vplyv nadmerného zápachu a hluku, priamy kontakt so škodlivými látkami, atď.;
- zvýšený počet karcinogénnych nádorov - pôsobenie vybraných uhl'ovodíkov a ich derivátov, ultrafialového a rádioaktívneho žiarenia, azbestového prachu a pod.
- poruchy centrálného nervového systému - otrava spôsobená ťažkými kovmi (ortuť, olovo, organické zlúčeniny);
- poruchy sluchu, ktoré sú spôsobené zvýšenou hlukovou záťažou, čo v konečnom dôsledku vedie k vrodeným chybám, spomaleniu rastu u detí, ich oneskorenému vývinu a pod.

Okrem vplyvu na ľudský život má znehodnocovanie životného prostredia vplyv aj na ostatné živé organizmy. Čo sa týka živočíchov, tento negatívny jav spôsobuje znižovanie ich

⁵² VYBÍRALOVÁ Júlia a kol. *Tvorba a ochrana životného prostredia*. Bratislava: EKONÓM, 2008. 234 s. ISBN 978-80-225-2639-5

plodnosti, nižší počet zdravých prírastkov, pokles úžitkovosti, poruchy zdravotného stavu, úhyn. V prípade rastlínstva dochádza k zhoršovaniu a znižovaniu produkcie, postihu dôležitých funkčných orgánov, znižovaniu odolnosti voči škodcom či rôznym chorobám.⁵³

1.4.3 Možnosti ochrany ŽP vo firmách

Ochrana životného prostredia je v podnikoch zahrnutá do ich stratégie, ktorá je následne premietaná do konkrétnych podnikových plánov, cieľov či mechanizmov určujúcich citlivosť podnikateľských subjektov k environmentálnej problematike. Podniky na rôzne environmentálne problémy môžu reagovať na základe viacerých strategických možností. Často je predmetom ich záujmu otázka, ako optimálne riadiť svoju činnosť s minimálnym dosahom na životné prostredie ako i minimalizácia environmentálnych rizík. Mnoho krát túto situáciu riešia investíciou do opatrení čiastočne zlepšujúcich životné prostredie. Je potrebné konštatovať, že často sa jedná o oblasti, na ktoré apeluje štátna správa alebo verejnosť.

Zdrojom konkurencieschopnosti mnohých podnikateľských subjektov je práve stratégia orientovaná na životné prostredie. Táto stratégia je zameraná na hľadanie spôsobov ako identifikovať a uspokojiť potreby zákazníkov zlepšovaním vlastností výrobkov, hľadaním inovatívnych ekologickejších spôsobov logistiky či prepravy, intenzívnejším zameraním na reverznú logistiku. K zlepšovaniu stavu životného prostredia napomáhajú práve uvedené nástroje environmentálnej stratégie, ktoré v konečnom dôsledku vedú k znižovaniu distribučných nákladov, zlepšovaniu imidžu a verejnej mienky podniku, hospodárnejšiemu využívaniu prírodných zdrojov, predchádzaniu rizikovým situáciám a haváriám, atď. Často je však veľkým problémom nedostatok finančných prostriedkov či zlé prerozdelenie, nakoľko zlyháva motivácia vrcholového manažmentu k inovačnej stratégii environmentálneho správania.⁵⁴

⁵³ VYBÍRALOVÁ Júlia a kol. *Tvorba a ochrana životného prostredia*. Bratislava: EKONÓM, 2008. 234 s. ISBN 978-80-225-2639-5

⁵⁴ MATIOVÁ, Veronika. *Environmentálna stratégia ako súčasť hlavnej stratégie podniku v oblasti dopravy* [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2018], online. 10 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <http://si.umb.sk/wp-content/uploads/2018/06/Matiov%C3%A1.pdf>

2 Cieľ práce

Téma diplomovej práce „Vplyv veľkosti podniku na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva“ v nás evokovala následné výskumné otázky:

1. Čo znamená pojem environmentálny manažment?
2. Nakoľko je v dnešnej dobe dôležité, aby sa podniky správali ekologicky a spoločensky zodpovedne voči životnému prostrediu?
3. Ako vplýva veľkosť podniku na ich environmentálne správanie a uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva?
4. Môže pomôcť implementácia systému environmentálneho manažérstva v podnikoch k zlepšeniu globálnej ekologickej situácie?
5. Do akej miery investujú slovenské podniky v rámci environmentálnej oblasti?
6. Investujú väčšie podniky do environmentálnej oblasti viac ako malé podniky?
7. Môže pomôcť implementácia systému environmentálneho manažérstva podnikom k dosiahnutiu konkurenčnej výhody?

Na základe výskumných otázok sme formulovali hlavný cieľ práce a z neho vyplývajúce čiastkové ciele. Cieľom diplomovej práce bolo analyzovať, nakoľko veľkosť firmy vplýva na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva (EMAS) a uplatňovanie princípov spoločenskej zodpovednosti z hľadiska ochrany životného prostredia. Naším zámerom bolo podrobne preskúmať vybrané spoločnosti rôznej veľkosti (mikro, malý, stredný a veľký podnik), ktoré boli vybrané náhodným výberom a na základe dotazníkového prieskumu zamestnancov daných spoločností zhodnotiť ich aktuálny stav v oblasti využívania systémov environmentálneho manažérstva.

Čiastkovými cieľmi diplomovej práce je:

- zistiť, do akej miery záleží zamestnancom jednotlivých podnikov na životnom prostredí;
- zistiť, či sa v jednotlivých podnikoch uplatňujú SEM (Normy EMS ISO 14000 alebo EMAS) a v akej miere na ne pôsobia;
- zistiť, či uvedené podniky separujú odpad;
- zistiť, či je správanie jednotlivých podnikov v ekologických otázkach dostačujúce.

Na vyššie definované čiastkové ciele nadväzujú nasledovné hypotézy, ktoré sú v závere diplomovej práce potvrdené respektíve vyvrátené. Jednotlivé hypotézy sú definované nasledovne:

1. Slovenské podniky dbali v roku 2022 na separovanie odpadu.
2. Veľkosť podnikov mala na Slovensku v roku 2022 vplyv na uplatňovanie systémov environmentálneho manažérstva.
3. Slovenské spoločnosti v roku 2022 podnecovali rozširovanie ekologických vedomostí u svojich zamestnancov.
4. Stredné a veľké slovenské podniky sa v roku 2022 správali ekologickejšie ako malé podniky a mikro podniky.

3 Metodika práce a metódy skúmania

V prvej časti práce sme zhrnuli teoretické poznatky z oblasti environmentálneho manažérstva a systémov environmentálneho manažérstva. Použili sme rôzne odborné literárne zdroje zaoberajúce sa touto témou.

Pre účely vypracovania diplomovej práce sme použili nasledovné metódy:

- metóda zhromažďovania údajov – pre získanie teoretických poznatkov z odbornej literatúry;
- metóda analýzy – za účelom oddelenia častí od jednotlivých celkov;
- metóda syntézy – s cieľom spájania častí do jednotlivých celkov;
- metóda dedukcie - pre zistenie rozdielov medzi jednotlivými veľkostnými kategóriami podnikov;
- metóda dopytovania - dotazník zameraný na názory zamestnancov na uplatňovanie environmentálneho manažérstva daného podniku;
- metóda komparácie – pre porovnanie nadobudnutých výsledkov.

V diplomovej práci sme sa venovali výskumu na základe zhotovenia dotazníkového prieskumu, ktorého cieľom bolo bližšie priblížiť správanie sa firiem rôznej veľkosti v environmentálnej oblasti. Túto formu výskumu sme si vybrali, nakoľko sme toho názoru, že práve zamestnanci vedia priblížiť aktuálnu situáciu v podniku najobjektívnejšie. Taktiež sme im na konci dotazníka poskytli možnosť predniesť svoje návrhy na zlepšenie v danej oblasti v rámci ich spoločnosti, ktoré sme na záver posúdili a zobrali do úvahy pri zhotovení našich návrhov a odporúčaní.

3.1 Charakteristika vybraných spoločností

3.1.1 Rouzz s.r.o.

Spoločnosť ROUZZ s.r.o. vznikla v roku 1992 a jej základnou činnosťou je vykonávanie odborných revízií, opráv a údržby rôznych vyhradených technických zariadení. Firma vykonáva tiež výchovu a vzdelávanie rôzneho technického zamerania, konkrétne majú oprávnenia zamerané až na 24 rôznych druhov zariadení (napr. obsluha vysokozdvížných vozíkov, tlakových nádob, rôznych žeriavov, elektrických či plynových zariadení a mnoho

d'alších). V neposlednom rade tiež poskytujú predaj rôznych viazacích a závesných prostriedkov či olejov.

3.1.2 Manex spol. s.r.o.

Firma Manex spol. s.r.o. predstavuje rodinnú firmu, ktorá sa zaoberá vysoko odbornými riešeniami v oblasti automatizácie a strojárскеj výroby. Ich hlavnou činnosťou je najmä navrhovanie, výroba a následné dodanie komplexných riešení automatizovaných systémov pre oblasť manipulácie, transportu, balenia a plnenia rôznych druhov tovarov. Táto spoločnosť je etablovaná najmä v potravinárskom, chemickom, stavebnom, papierenskom a automobilovom priemysle. Manipulačné, plniace a baliace linky tejto spoločnosti využívajú v súčasnosti mnohé slovenské i zahraničné firmy. Spoločnosť sa snaží o udržanie svojej prvotriednej kvality a o neustále zvyšovanie konkurencieschopnosti na trhu, a preto sústreďuje svoje aktivity na neustálu obnovu a zdokonaľovanie strojového parku, revitalizáciu výrobného závodu a inováciu IT technológií. Firma taktiež úzko spolupracuje s Technickou Univerzitou v Košiciach a aktívne participuje na mnohých vedeckých a výskumných projektoch, ktoré dávajú možnosť vzniku unikátnym technickým riešeniam. Firma Manex je držiteľom mnohých certifikátom a jedným z nich je aj certifikát ISO 14001.

3.1.3 Philip Morris Slovakia s.r.o.

V bývalom Československu bola spoločnosť Philip Morris ČR pobočkou spoločnosti Philip Morris International (PMI). Keď sa Slovensko v roku 1993 stalo nezávislou krajinou, bola vytvorená spoločnosť Philip Morris Slovakia s.r.o., aby pokračovala v tejto činnosti. V roku 1996 sa táto spoločnosť stala lídrom na trhu a túto pozíciu si udržiava dodnes. Spoločnosť Philip Morris Slovakia s.r.o. dováža svoje výrobky z tovární spoločnosti PMI po celej EÚ. Dnes predáva 6 hlavných značiek, a to IQOS, Marlboro, L&M, Philip Morris, Petra a RGD. Za posledných 5 rokov sa spoločnosť venuje najmä iniciatíve bezdymových tabakových výrobkov a jej cieľom je, aby všetci jej zákazníci postupne prešli z fajčenia normálnych cigariet na užívanie bezdymovej alternatívy. Ich cieľom je dosiahnuť budúcnosť bez normálnych cigariet, teda tzv. bezdymovú budúcnosť. Práve preto sa momentálne zameriavajú najmä na propagáciu svojho zariadenia IQOS, ktoré funguje na báze nahrievania tabakových náplní, vďaka čomu nevzniká pri užívaní žiaden decht a ďalšie toxické látky, ktoré výrazne zaťažujú nielen ľudské zdravie, ale aj životné prostredie. Táto alternatíva

samozrejme nie je taktiež pre ľudské zdravie bez rizík, no je oveľa šetrnejšia. Jednak voči ľudskému zdraviu, a taktiež aj k životnému prostrediu, nakoľko jej užívaním nevzniká toxický dym, ale aerosol.

3.1.4 Volkswagen Slovakia a.s.

Spoločnosť Volkswagen Slovakia predstavuje najväčší automobilový podnik na Slovensku so závodmi v Bratislave, Stupave, Martine a v Košiciach. História firmy siaha do roku 1991, kedy bola založená firma Volkswagen Bratislava s.r.o. V rovnakom roku sa rozbehla aj produkcia. Následne v roku 1999 spoločnosť zmenila právnu formu a pretransformovala sa na terajšiu podobu Volkswagen Slovakia a.s. Bratislavský závod Volkswagen Slovakia vyrába ako jediný na svete pod svojou strechou vozidlá piatich značiek (Volkswagen, Porsche, Audi, SEAT, ŠKODA), čo robí tento závod unikátom vo svetovom meradle a nikde inde vo svete takýto závod nenájdeme. Spoločnosť exportuje svoje výrobky až do 148 krajín sveta. Volkswagen Slovakia zamestnáva približne 13 700 zamestnancov. Podnik vykonáva predmet činnosti Výroba motorových vozidiel (NACE kód C29.1: Výroba motorových vozidiel a motorov pre motorové vozidlá) a NACE kód C29.3 Výroba dielov a príslušenstva pre motorové vozidlá pre ktoré v roku 2017 žiadala overenie v schéme EMAS.

3.2 Dotazníkový prieskum zamestnancov vybraných spoločností

Pre realizáciu dotazníkového prieskumu sme kontaktovali viacerých reprezentantov mikro, malých, stredných a veľkých podnikov. Na uvedený výskum nám odpovedali vyššie popísané podniky, a to konkrétne Volkswagen Slovakia a.s., Phillip Morris Slovakia s.r.o., Manex spol. s.r.o. a ROUZZ s.r.o. Od týchto podnikov sme dostali i súhlas na zverejnenie obchodného mena. Dotazník sme vytvorili pomocou platformy SURVIO. Tento dotazníkový prieskum obsahoval 23 otázok zameraných na správanie sa daných spoločností v environmentálnych otázkach. Naším cieľom bolo, aby sme v týchto otázkach zahrnuli všetky environmentálne aspekty a získali tak čo najkomplexnejší obraz o environmentálnej politike a správaní daných spoločností a ich zamestnancov.

Dotazník sme zamestnancom jednotlivých spoločností doručili online, prostredníctvom ich emailových adries. Prieskum sme realizovali v termíne od 20.2.2023 do 25.2.2023, kedy sme zozbierali všetky potrebné odpovede na vyhotovenie prieskumu.

Dotazníkový prieskum sme realizovali nasledovným spôsobom :

- Určenie cieľa prieskumu;
- Formulácia skúmaných otázok;
- Zostavenie dotazníka;
- Uverejnenie dotazníka do príslušných distribučných sietí;
- Kompletizácia odpovedí zamestnancov na skúmané otázky;
- Vyhodenie tabuľkovej a grafickej interpretácie výsledkov;
- Analýza výsledkov a návrhy na zlepšenie.

Dotazník v spoločnosti Volkswagen Slovakia a.s. bol zaslaný zamestnancom prostredníctvom súkromnej skupiny na sociálnej sieti Facebook s názvom „Zamestnanci Volkswagen Slovakia“, ktorá má v súčasnej dobe takmer 1000 členov. Do prieskumu sa zapojilo 72 ľudí, ktorí nám priniesli pohľad z prvej ruky na tom ako a na akej úrovni to v danej oblasti tohto podniku funguje.

V spoločnosti Philip Morris Slovakia s.r.o. sme mali možnosť zverejnenia dotazníkového prieskumu prostredníctvom ich intranetu, na ktorý má prístup všetkých 140 zamestnancov. Dotazník na intranete vyplnilo 75 ľudí, ktorí nám prostredníctvom svojich odpovedí priblížili, do akej miery sa táto spoločnosť, známa ako spoločensky zodpovedná, správa ekologicky.

Zamestnancom spoločnosti ROUZZ s.r.o. bol dotazníkový prieskum zaslaný na ich súkromné emailové adresy, ktoré sme získali po rozhovore s konateľom podniku. Dotazník vyplnilo celkovo 8 zamestnancov.

V spoločnosti Manex spol. s.r.o. sme sa spojili s manažérom, ktorý dotazník uverejnil na firemnom intranete, na ktorom ho napokon vyplnilo 30 zamestnancov.

Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Dôležitou súčasťou vyhodnotenia online dotazníka bola spracovanie a analýza všetkých odpovedí na skúmané otázky. Výsledky na otázky sme po spracovaní zaznamenali do tabuľkového a grafického prevedenia. Odpovede sú rozdelené do 2 častí :

- S – číselný súčet všetkých odpovedí na danú otázku,
- % - percentuálny podiel odpovedí na danú otázku.

4 Výsledky práce

V nasledujúcej časti diplomovej práce sa budeme venovať interpretácii dosiahnutých výsledkov z uverejnených dotazníkov, a to v tabuľkovom ako i grafickom prevedení. Realizovali sme informatívny dotazníkový prieskum zamestnancov nami náhodne vybraných spoločností, a to konkrétne Volkswagen Slovakia a.s. (veľký podnik), Phillip Morris Slovakia s.r.o. (stredný podnik), Manex spol. s.r.o. (malý podnik) a ROUZZ s.r.o. (mikro podnik). Ako bolo vyššie spomenuté, cieľom bolo získať čo najkomplexnejší obraz o environmentálnej politike a správaní daných spoločností a ich zamestnancov. Zozbierané údaje prostredníctvom dotazníkového výskumu sme spracovali do tabuliek spolu so súčtovým riadkom a percentuálnym vyjadrením. Pre prehľadnejšie spracovanie výsledkov sme zozbierané údaje spracovali i do grafickej podoby.

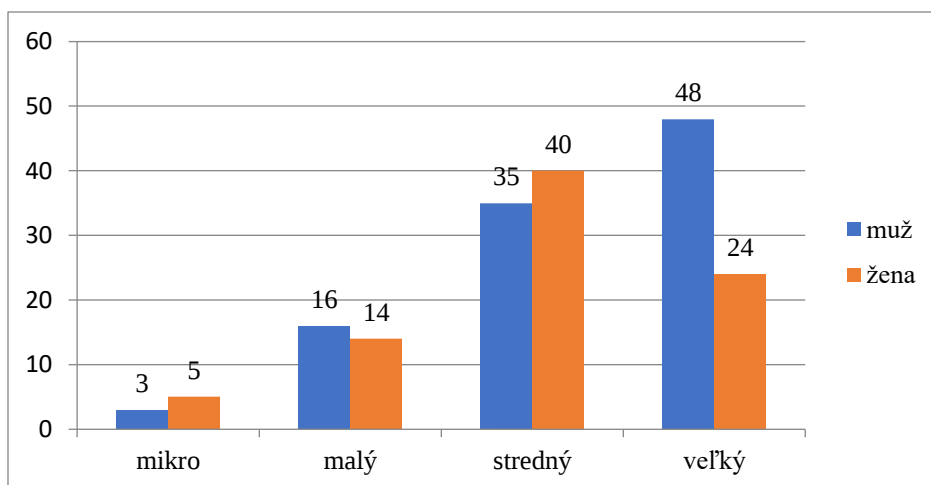
Tabuľka 4: Aké je vaše pohlavie?

Otázka č. 1	muž	žena
mikro	3	5
malý	16	14
stredný	35	40
veľký	48	24
S	102	83
%	55,14	44,86

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako vyplýva z vyššie uvedenej tabuľky, dotazníkového prieskumu sa celkovo zúčastnilo 185 respondentov, z toho bolo 102 mužov, čo v relatívnom vyjadrení predstavovalo 55,14 % a 83 žien, a teda 44,86 %.

Graf 1: Aké je Vaše pohlavie?

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri zohľadnení veľkostných kategórií podnikov možno konštatovať, že v mikropodniku ROUZZ s.r.o. dotazník vyplnilo 5 žien a 3 muži. V nami vybranom malom podniku Manex spol. s r.o. dotazník vyplnilo 16 mužov a 14 žien. Čo sa týka stredného podniku Philip Morris Slovakia s.r.o., dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo 35 mužov a 40 žien. Vo veľkom podniku Volkswagen Slovakia a.s. nám dotazník vyplnilo 48 mužov a 24 žien.

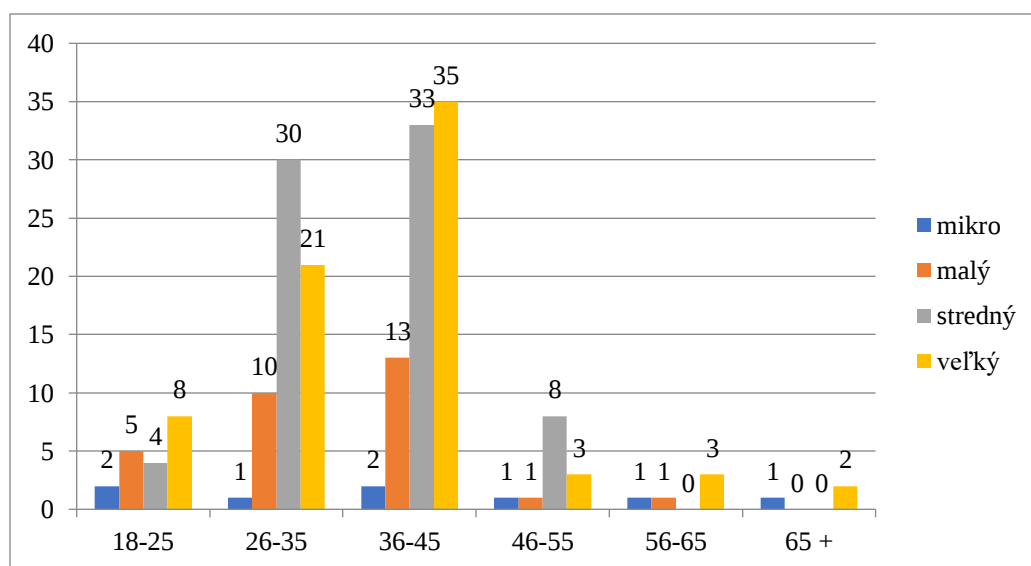
Tabuľka 5: Do akej vekovej skupiny patríte?

Otázka č. 2	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65	65 +
mikro	2	1	2	1	1	1
malý	5	10	13	1	1	0
stredný	4	30	33	8	0	0
veľký	8	21	35	3	3	2
S	19	62	83	13	5	3
%	10,27	33,51	44,87	7,03	2,70	1,62

Zdroj: vlastné spracovanie

V ďalšej otázke dotazníkového prieskumu nás zaujímali vekové skupiny zamestnancov jednotlivých veľkostných kategórií podnikov. Z celkového počtu respondentov bolo 19 zamestnancov vo veku od 18 do 25 rokov, čo predstavovalo 10,27 %. Ďalej sa výskumu zúčastnilo 62 zamestnancov vo veku od 26 do 35 rokov (33,51 %), 83 zamestnancov vo veku od 36 do 45 rokov (44,87 %), 13 zamestnancov vo veku od 46 do 55 rokov (7,03 %), 5 zamestnancov vo veku od 56 do 65 rokov (2,70 %) a 3 zamestnanci boli vo vekom rozmedzí nad 65 rokov, čo predstavovalo 1,62 %.

Graf 2: Do akej vekovej skupiny patríte?

Zdroj: vlastné spracovanie

Berúc do úvahy veľkostné kategórie podnikov možno konštatovať, že v každej kategórii podnikov prevládala veková skupina zamestnancov od 36 do 45 rokov (vo veľkom podniku 35 zamestnancov, v strednom podniku 33 zamestnancov, v malom podniku 13 zamestnancov a v mikro podniku to boli 2 zamestnanci rovnako ako vo vekovej skupine od 18 do 25 rokov). Druhou najčastejšie vyberanou možnosťou bola veková kategória od 26 do 35 rokov, do ktorej patrilo 1 zamestnanec mikro podniku, 10 zamestnancov malého podniku, 30 zamestnancov stredného podniku a 21 zamestnancov veľkého podniku. Najmenej respondentov uvedeného výskumu bolo vo vekovom rozmedzí nad 65 rokov, nakoľko v tejto kategórii bol 1 respondent mikro podniku a 2 respondenti veľkého podniku.

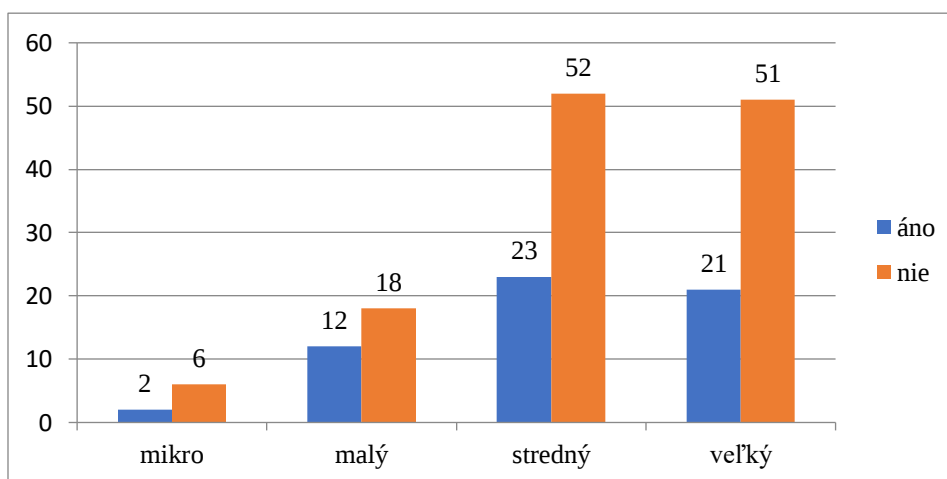
Tabuľka 6: Poznáte pojem EMS (Environmentálny manažérsky systém)?

Otázka č. 3	áno	nie
mikro	2	6
malý	12	18
stredný	23	52
veľký	21	51
S	58	127
%	31,35	68,65

Zdroj: vlastné spracovanie

V nadväznosti na tému predkladanej diplomovej práce sme sa ďalej vybraných respondentov pýtali, či poznajú pojem Environmentálny manažérsky systém (EMS). Ako vyplýva z uvedenej tabuľky, až 127 respondentov (68,65 %) nepozná tento pojem. Environmentálny manažérsky systém je známy len 58 zamestnancom, čo v relatívnom vyjadrení predstavovalo zvyšných 31,35 %.

Graf 3: Poznáte pojem EMS (Environmentálny manažérsky systém)?

Zdroj: vlastné spracovanie

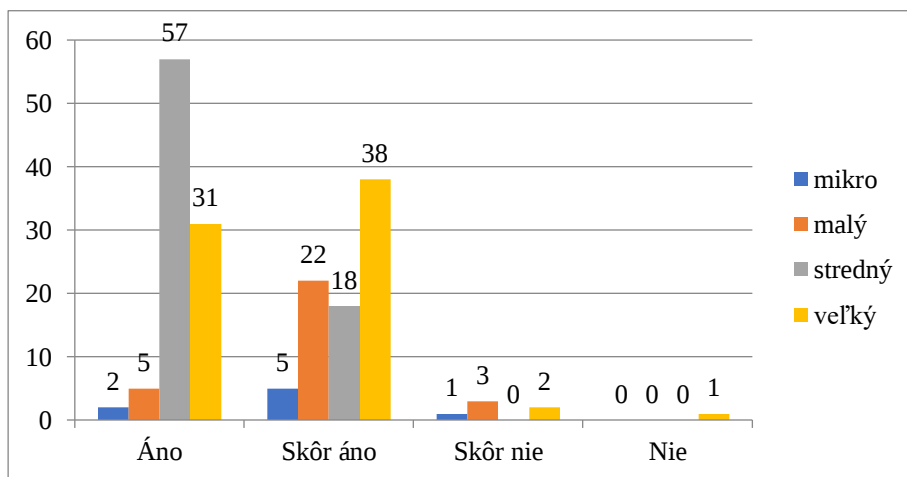
Vo veľkom podniku nepozná pojem Environmentálny manažérsky systém až 51 respondentov a v strednom podniku až 52 respondentov. Environmentálny manažérsky systém v malom podniku nepozná 18 zamestnancov a v mikro podniku 6 zamestnancov.

Tabuľka 7: Záleží vám na životnom prostredí?

Otázka č. 4	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie
mikro	2	5	1	0
malý	5	22	3	0
stredný	57	18	0	0
veľký	31	38	2	1
S	95	83	6	1
%	51,35	44,87	3,24	0,54

Zdroj: vlastné spracovanie

Pilierom predkladanej diplomovej práce je životné prostredie, a preto sme sa vybraných zamestnancov jednotlivých podnikov pýtali, či im na ňom záleží. Opýtaní respondenti mali na výber možnosti áno, skôr áno, skôr nie a nie. Vyššie definovaná tabuľka nám zobrazuje, že najčastejšou odpoveďou spomedzi veľkých respondentov bola možnosť áno, ktorú označilo 95 z nich (51,35 %). Možnosť skôr áno si vybralo 83 respondentov, čo v relatívnom vyjadrení predstavovalo 44,87 %. Na otázku, či opýtaným záleží na životnom prostredí negatívne možnosťou skôr nie odpovedalo 6 respondentov (3,24 %) a možnosť nie označil 1 respondent (0,54 %).

Graf 4: Záleží vám na životnom prostredí?

Zdroj: vlastné spracovanie

Na životnom prostredí nezáleží jednému zamestnancovi a skôr nezáleží dvom zamestnancom veľkého podniku. Ďalej na životnom prostredí skôr nezáleží trom zamestnancov malého podniku a jednému zamestnancovi mikro podniku. Vo veľkom podniku si možnosť áno vybralo 31 respondentov a možnosť skôr áno 38 respondentov. Čo sa týka stredného podniku, v tom na životnom prostredí záleží 57 zamestnancom a skôr záleží 18 z nich. V malom podniku možnosť áno označilo 5 respondentov a možnosť skôr áno 22 respondentov. V mikro podniku na životnom prostredí záleží 2 zamestnancom a skôr záleží 5 zamestnancom.

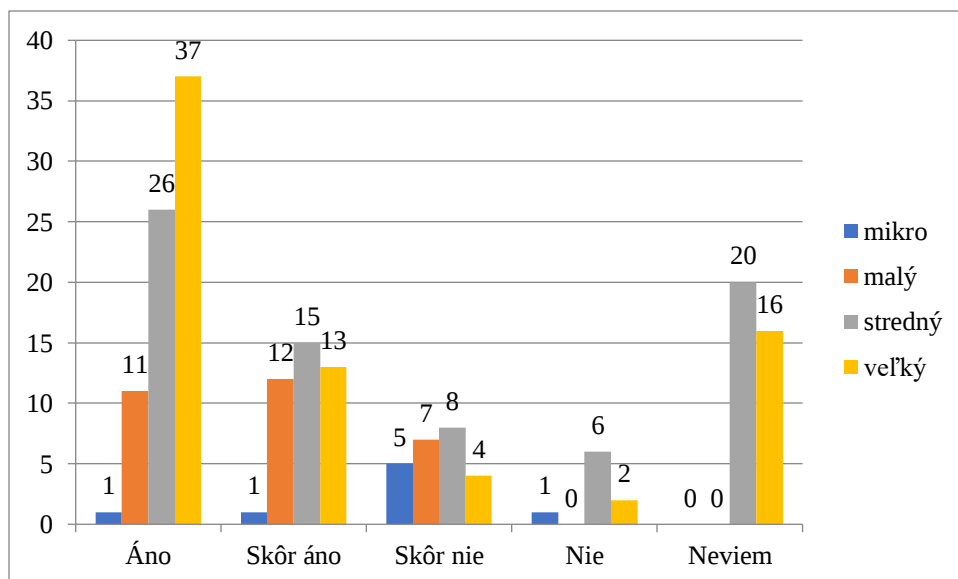
Tabuľka 8: Myslíte si, že vaša firma dbá na rozširovanie ekologického povedomia u zamestnancov?

Otázka č.	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
5					
mikro	1	1	5	1	0
malý	11	12	7	0	0
stredný	26	15	8	6	20
veľký	37	13	4	2	16
S	75	41	24	9	36
%	40,54	22,16	12,97	4,86	19,47

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalej nás pri realizácii výskumu zaujímalo, či jednotlivé podniky dbajú o rozširovanie ekologického povedomia u zamestnancov. Až 75 respondentov (40,54 %) uviedlo, že podnik tieto aktivity vykonáva a 41 respondentov (22,16 %) označilo možnosť skôr áno. Na druhej strane, 24 opýtaných (12,97 %) uviedlo, že ich podnik skôr nedať o rozširovanie ekologického povedomia u svojich zamestnancov a 9 respondentov (4,86 %) označilo možnosť nie. Zvyšných 36 opýtaných (19,47 %) sa na uvedenú otázku nevedelo vyjadriť.

Graf 5: Myslíte si, že vaša firma dbá na rozširovanie ekologického povedomia u zamestnancov?

Zdroj: vlastné spracovanie

. Podľa jedného zamestnanca mikro podniku, 11 zamestnancov malého podniku, 26 zamestnancov stredného podniku a 37 zamestnancov veľkého podniku ich podnik dbá o rozširovanie ekologického povedomia. Možnosť skôr áno si vybral jeden zamestnanec mikro podniku, 12 zamestnancov malého podniku, 15 zamestnancov stredného podniku a 13 zamestnancov veľkého podniku. O rozširovanie ekologického povedomia u svojich zamestnancov skôr nedbá podnik podľa 5 zamestnancov mikro podniku, 7 zamestnancov malého podniku, 8 zamestnancov stredného podniku a 4 zamestnancov veľkého podniku. V zmysle odpovedí jedného zamestnanca mikro podniku, 6 zamestnancov stredného podniku a 2 zamestnancov veľkého podniku, podnik o rozširovanie ekologického povedomia nedbá. Na danú otázku nám nevedelo odpovedať 20 zamestnancov stredného podniku a 16 zamestnancov veľkého podniku.

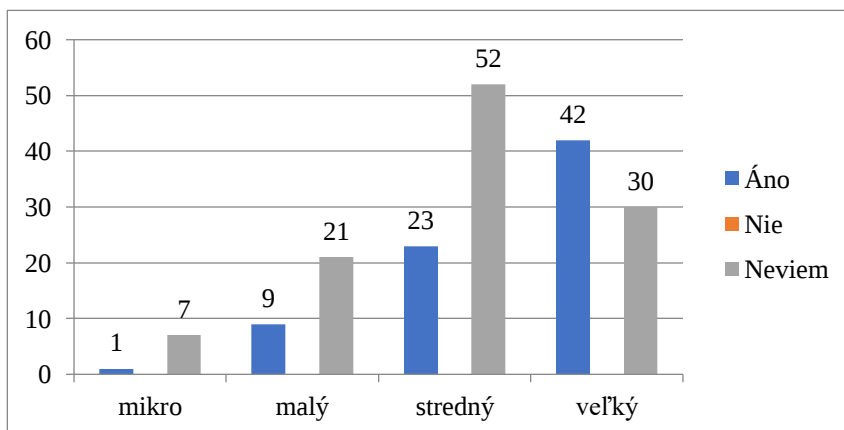
Tabuľka 9: Uplatňujú sa vo vašej firme Systémy environmentálneho manažérstva (Normy EMS ISO 14000 alebo EMAS)?

Otázka č. 6	Áno	Nie	Neviem
mikro	1	0	7
malý	9	0	21
stredný	23	0	52
veľký	42	0	30
S	75	0	110
%	40,54	0	59,46

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako vyplýva z vyššie uvedenej tabuľky, zaujímalo nás, či sa vo vybraných spoločnostiach uplatňujú Systémy environmentálneho manažérstva, konkrétne EMS ISO 14000 alebo EMAS. Respondenti mali na výber možnosť áno, nie alebo neviem. Spomedzi všetkých respondentov uviedlo 75 z nich, že tieto systémy sú v ich podnikoch uplatňované, čo predstavovalo 40,54 %. Možnosť nie neoznačil ani jeden respondent a na danú otázku nevedelo odpovedať až 110 opýtaných, čo predstavovalo 59,46 %.

Graf 6: Uplatňujú sa vo vašej firme Systémy environmentálneho manažérstva (Normy EMS ISO 14000 alebo EMAS)?

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri zohľadnení veľkostných kategórií podnikov možno konštatovať, že v mikro podniku odpovedal kladne 1 zamestnanec, v malom podniku 9 zamestnancov, v strednom podniku 23 zamestnancov a vo veľkom podniku si túto možnosť vybralo 42 zamestnancov. Na otázku uplatňovania Environmentálnych manažérskych systémov v podnikoch nevedelo odpovedať 7 zamestnancov mikro podniku, 21 zamestnancov malého podniku, 52 zamestnancov stredného podniku a 30 zamestnancov veľkého podniku.

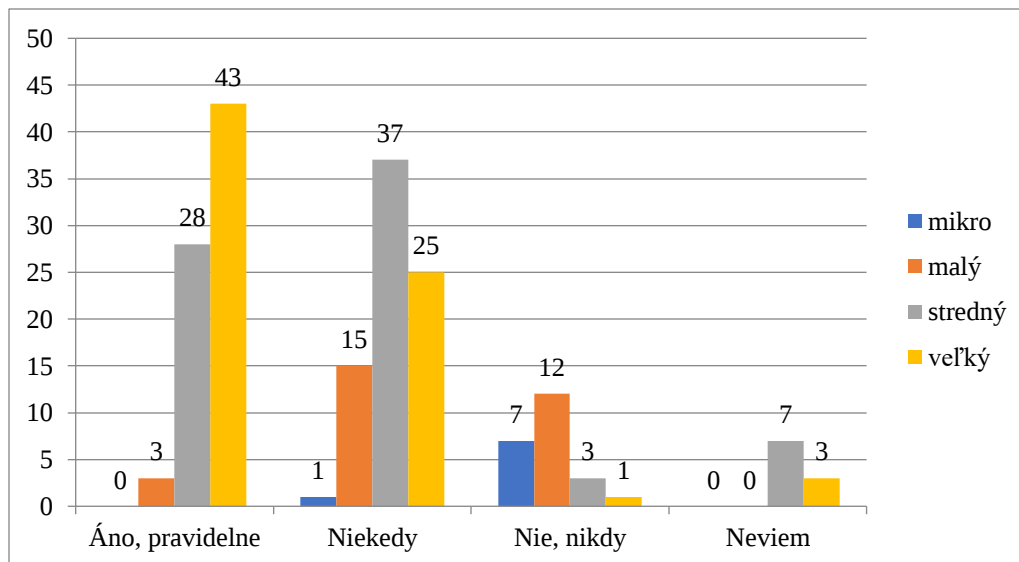
Tabuľka 10: Uskutočňujú sa vo vašej firme pravidelné environmentálne školenia alebo iná formu rozširovania vedomostí v tejto oblasti?

Otázka č. 7	Áno, pravidelne	Niekedy	Nie, nikdy	Neviem
mikro	0	1	7	0
malý	3	15	12	0
stredný	28	37	3	7
veľký	43	25	1	3
S	74	78	23	10
%	40	42,16	12,43	5,41

Zdroj: vlastné spracovanie

Nasledujúca otázka dotazníkového prieskumu bola zameraná na uskutočňovanie pravidelných environmentálnych školení či iných foriem rozširovania vedomostí z tejto oblasti v nami vybraných podnikoch. Ako vyplýva z vyššieho tabuľkového zobrazenia, 74 respondentov uviedlo, že sú v ich podniku vykonávané pravidelné environmentálne školenia, čo predstavovalo 40 %. Možnosť niekedy označilo 78 opýtaných, čo bolo v relatívnom vyjadrení na úrovni 42,16 %. Podľa 23 opýtaných respondentov (12,43 %) sa v ich podnikoch nikdy nevykonávajú environmentálne školenia či iné formy rozširovania vedomostí v tejto oblasti. Zvyšných 10 zamestnancov (5,41 %) uvedených kategórií podnikov nevedelo na danú otázku odpovedať.

Graf 7: Uskutočňujú sa vo vašej firme pravidelné environmentálne školenia alebo inú formu rozširovania vedomostí v tejto oblasti?

Zdroj: vlastné spracovanie

Sedem zamestnancov mikro podniku uviedlo, že sa u nich takého školenia nikdy nevykonávajú a 1 z nich uviedol možnosť niekedy. Čo sa týka malého podniku, podľa jeho 3 zamestnancov sú tieto školenia vykonávané pravidelne, podľa 15 zamestnancov sú vykonávané niekedy a podľa 12 z nich sa nevykonávajú nikdy. Podľa 28 zamestnancov stredného podniku sú tieto školenia vykonávané pravidelne, podľa 37 z nich sú vykonávané niekedy, podľa 3 zamestnancov sa nevykonávajú nikdy a 7 z nich nevedelo odpovedať. Vo veľkom podniku sú environmentálne školenia vykonávané pravidelne, nakoľko táto odpoveď bola spomedzi ostatných najčastejšia (43 zamestnancov). Ďalších 25 zamestnancov veľkého podniku si myslí, že sú tieto školenia vykonávané len niekedy, 1 zamestnanec uviedol možnosť nikdy a 3 zamestnanci veľkého podniku nevedeli odpovedať.

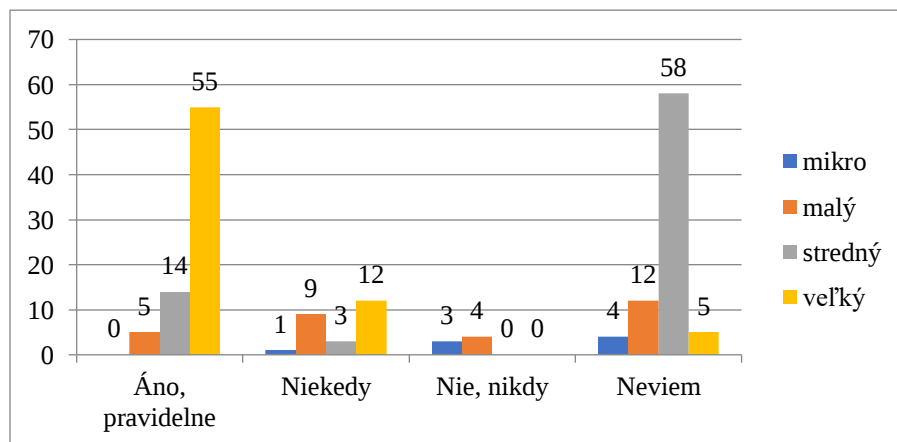
Tabuľka 11: Vykonáva Vaša firma audity zamerané na dodržiavanie environmentálnych nariadení?

Otázka č. 8	Áno, pravidelne	Niekedy	Nie, nikdy	Neviem
mikro	0	1	3	4
malý	5	9	4	12
stredný	14	3	0	58
veľký	55	12	0	5
S	74	25	7	79
%	40	13,51	3,79	42,70

Zdroj: vlastné spracovanie

V zmysle otázky č. 8 dotazníkového prieskumu sme sa zamerali na vykonávanie auditov zameraných na dodržiavanie environmentálnych nariadení v mikro, malom, strednom a veľkom podniku. Z výskumu možno konštatovať, že až 79 zamestnancov (42,70 %) nevie, či sú vôbec tieto audity v ich podnikoch vykonávané. Uvedené audity sú podľa zamestnancov pravidelne vykonávané v 74 prípadoch, čo predstavovalo 40 %. Ďalej podľa vybraných zamestnancov sú tieto audity vykonané len niekedy, čo uviedlo 25 z nich, a teda 13,51 %. Ako vyplýva z tabuľky, 7 opýtaných zamestnancov (3,79 %) uviedlo, že sa takého auditu v ich podnikoch nevykonávajú.

Graf 8: Vykonáva Vaša firma audity zamerané na dodržiavanie enviro. nariadení?

Zdroj: vlastné spracovanie

V mikro podniku o takýchto auditoch nevedia 4 z 8 zamestnancov, 3 uviedli, že sa takéto audity u nich nevykonávajú a jeden zamestnanec označil možnosť občasného vykonávania auditov zameraných na dodržiavanie environmentálnych nariadení. V prípade malého podniku až 12 zamestnancov nevedelo na túto otázku odpovedať, 9 z nich uviedlo možnosť občasného vykonávania auditov, 4 si vybrali možnosť nikdy a zvyšní 5 respondenti uviedli možnosť pravidelného vykonávania týchto auditov. Je zarážajúce, že v strednom podniku na vyššie uvedenú otázku nevedelo odpovedať až 58 respondentov. Na druhej strane, 14 zamestnancov tohto podniku uviedlo, že sa u nich vykonávajú pravidelné audity a 3 z nich si vybrali možnosť občasného vykonávania týchto auditov. Na druhej strane vo veľkom podniku až 55 respondentov uviedlo, že sa v ich podniku vykonávajú pravidelné audity zamerané na dodržiavanie environmentálnych nariadení. Dvanásť zamestnancov veľkého podniku si myslí, že sa v ich podniku tieto audity vykonávajú niekedy a ďalších 5 z nich nevedelo na uvedenú otázku odpovedať.

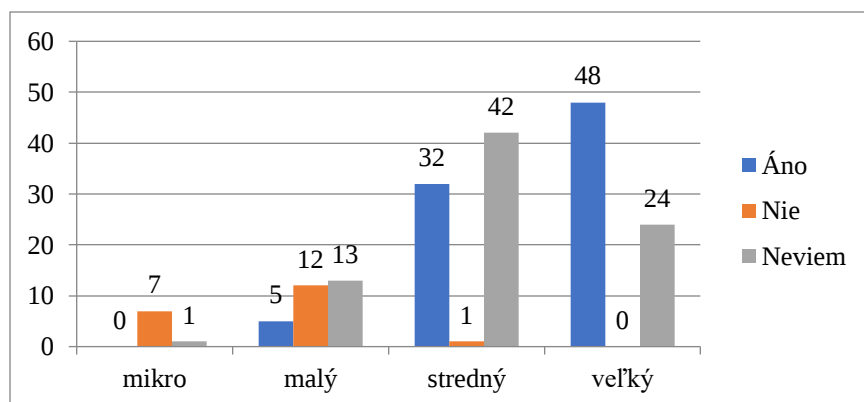
Tabuľka 12: Existujú vo vašej firme vnútropodnikové environmentálne nariadenia?

Otázka č. 9	Áno	Nie	Neviem
mikro	0	7	1
malý	5	12	13
stredný	32	1	42
veľký	48	0	24
S	85	20	80
%	45,95	10,81	43,24

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalšia otázka dotazníkového prieskumu bola zameraná na existenciu vnútropodnikových environmentálnych nariadení v uvedených podnikoch. Na uvedenú otázku odpovedalo kladne 85 opýtaných, čo predstavovalo 45,95 %. Existenciu týchto nariadení nevie v podnikoch posúdiť až 80 respondentov, čo bolo v relatívnom vyjadrení na úrovni 43,24 %. Na druhej strane, podľa 20 respondentov (10,81 %) vo vybraných podnikoch neexistujú vnútropodnikové environmentálne nariadenia.

Graf 9: Existujú vo vašej firme vnútropodnikové environmentálne nariadenia?

Zdroj: vlastné spracovanie

V nami vybranom mikro podniku až 7 zamestnancov z 8 odpovedalo, že v ich podniku tieto nariadenia neexistujú a jeden zamestnanec sa nevedel vyjadriť. V malom podniku sa na uvedenú otázku nevedelo vyjadriť až 13 respondentov, ďalších 12 označilo možnosť nie a zvyšných 5 respondentov uviedlo, že v ich podniku tieto nariadenia existujú. V nadväznosti na predchádzajúcu otázku dotazníkového prieskumu, v strednom podniku sa taktiež ani na túto otázku nevedela vyjadriť väčšina opýtaných (v počte 42). V neposlednom rade existenciu týchto nariadení postrehlo 32 respondentov a 1 zamestnanec stredného podniku označil opak. Čo sa týka veľkého podniku, až 48 jeho zamestnancov označilo kladnú odpoveď a zvyšných 24 zamestnancov sa nevedelo vyjadriť.

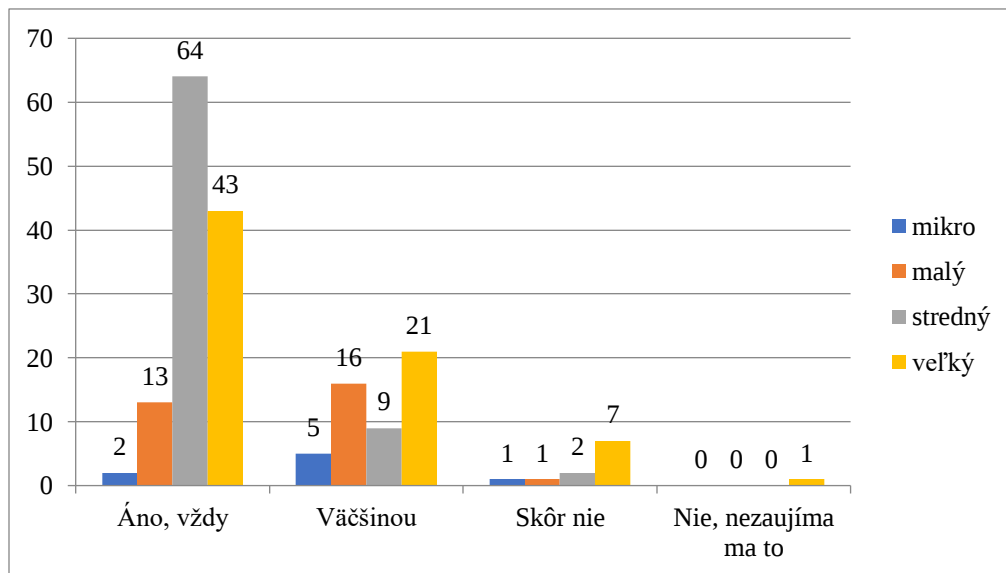
Tabuľka 13: Separujete odpad?

Otázka č. 10	Áno, vždy	Väčšinou	Skôr nie	Nie, nezaujíma ma to
mikro	2	5	1	0
malý	13	16	1	0
stredný	64	9	2	0
veľký	43	21	7	1
S	122	51	11	1
%	65,95	27,57	5,94	0,54

Zdroj: vlastné spracovanie

V nasledujúcej otázke nášho výskumu nás zaujímalo, či opýtaní respondenti separujú odpad. Z celkového počtu opýtaných až 122 respondentov (65,95 %) separuje odpad vždy a 51 respondentov (27,57 %) separuje odpad väčšinou. Možnosť skôr nie si vybralo 11 opýtaných, čo predstavovalo 5,94 %. Iba jeden respondent (0,54 %) sa o problematiku separovania odpadu nezaujíma.

Graf 10: Separujete odpad?

Zdroj: vlastné spracovanie

V mikro podniku pravidelne separujú odpad 2 zamestnanci, v malom podniku 13 zamestnanci, v strednom podniku 64 zamestnancov a vo veľkom podniku 43 zamestnancov. Väčšinou separujú odpad v mikro podniku 5 zamestnanci, v malom podniku 16 zamestnanci, v strednom podniku 9 zamestnanci a vo veľkom podniku 21 zamestnancov. V mikro a malom podniku skôr neseparuje odpad jeden zamestnanec, v strednom podniku 2 zamestnanci a vo veľkom podniku 7 zamestnanci. O tému separovania odpadov sa nezaujíma jeden zamestnanec veľkého podniku.

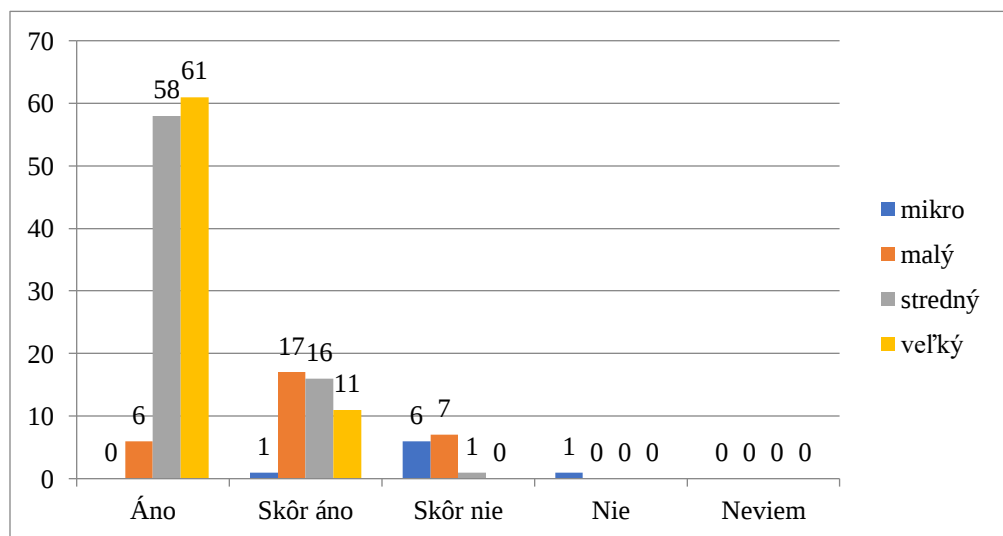
Tabuľka 14: Dbá vaša firma na separovanie odpadu?

Otázka č. 11	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	1	6	1	0
malý	6	17	7	0	0
stredný	58	16	1	0	0
veľký	61	11	0	0	0
S	125	45	14	1	0
%	67,57	24,32	7,57	0,54	0

Zdroj: vlastné spracovanie

Z vyššie uvedenej tabuľky vyplývajú odpovede na otázku č. 11, a síce, či dbá daný podnik na separovanie odpadov. Až 125 respondentov (67,57 %) si myslí, že v podnik, v ktorom pracujú dbá na separovanie odpadov a 45 respondentov (24,32 %) označilo možnosť skôr áno. Ďalších 14 respondentov (7,57 %) označilo možnosť skôr nie a jeden respondent (0,54 %) si myslí, že v podnik v ktorom pracuje nedochádza k separovaniu odpadu.

Graf 11: Dbá vaša firma na separovanie odpadu?

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa výskumu v mikro podniku nedochádza k separovaniu odpadu, až na jedného zamestnanca, ktorý označil možnosť skôr áno. Zvyšní zamestnanci tohto podniku odpovedali negatívne. Na druhej strane v strednom podniku na danú otázku odpovedalo kladne 23 zamestnancov (6 - áno a 17 - skôr áno) a zvyšných 7 z nich označilo možnosť skôr nie. Veľké pozitívum vidíme v strednom podniku, kde skoro všetci vybraní zamestnanci odpovedali kladne (58 - áno a 16 - skôr áno), len jeden zamestnanec odpovedal negatívne. Rovnako i vo veľkom podniku všetci zamestnanci (61 - áno a 11 - skôr áno) uviedli, že ich podnik dbá o separovanie odpadu.

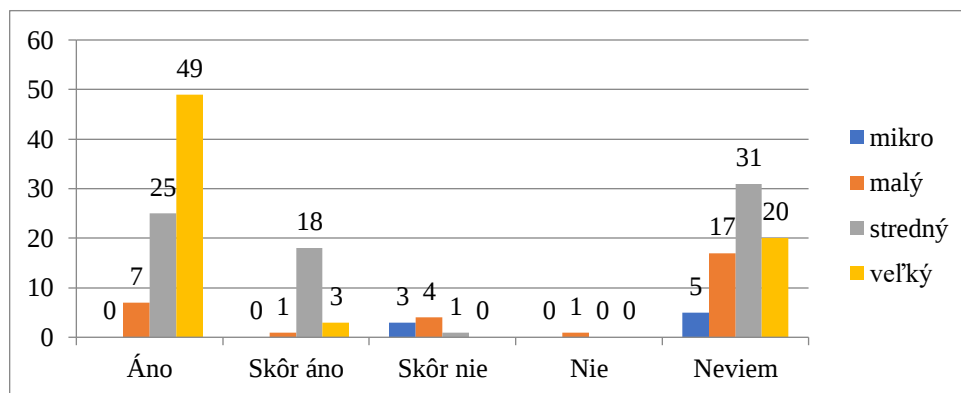
Tabuľka 15: Investuje Vaša firma do environmentálneho manažérstva?

Otázka č. 12	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	0	3	0	5
malý	7	1	4	1	17
stredný	25	18	1	0	31
veľký	49	3	0	0	20
S	81	22	8	1	73
%	43,78	11,89	4,33	0,54	39,46

Zdroj: vlastné spracovanie

Ďalej sme sa v rámci problematiky diplomovej práce zaujímali o to, či vybrané podniky investujú do environmentálneho manažérstva. Ako uvádza vyššie uvedená tabuľka, 81 opýtaných odpovedalo možnosťou áno (43,78 %), 73 opýtaných sa nevedelo vyjadriť (39,46 %), 22 respondentov si vybralo možnosť skôr áno (11,89 %), 8 zo všetkých opýtaných označilo možnosť skôr nie (4,33 %) a jeden respondent si vybral možnosť nie (0,54 %).

Graf 12: Investuje Vaša firma do environmentálneho manažérstva?

Zdroj: vlastné spracovanie

Na otázku investovania do environmentálneho manažérstva zo strany vybraných podnikov sa nevedelo vyjadriť 5 zamestnancov mikro podniku, 17 zamestnancov malého podniku, 31 zamestnancov stredného podniku a 20 zamestnancov veľkého podniku. Podľa 7 zamestnancov malého podniku, 25 zamestnancov stredného podniku a 49 zamestnancov veľkého podniku do tejto oblasti určite ich podnik investuje. Možnosť skôr áno si vybral 1 zamestnanec malého podniku, 18 zamestnancov stredného podniku a 3 zamestnanci veľkého podniku. Možnosťou skôr nie odpovedali 3 zamestnanci mikro podniku, 4 zamestnanci malého podniku a 1 zamestnanec stredného podniku. Jeden zamestnanec malého podniku uviedol, že podnik v ktorom pracuje neinvestuje do environmentálneho manažérstva.

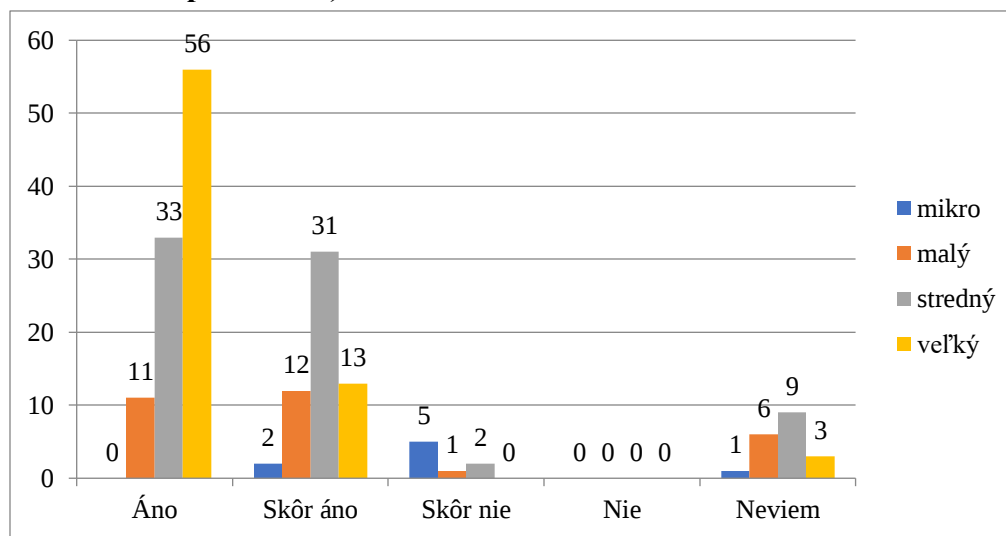
Tabuľka 16: Využívajú sa vo vašej firme environmentálne vyhovujúce technológie?

Otázka č. 13	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	2	5	0	1
malý	11	12	1	0	6
stredný	33	31	2	0	9
veľký	56	13	0	0	3
S	100	58	8	0	19
%	54,05	31,35	4,33	0	10,27

Zdroj: vlastné spracovanie

V nadväznosti na vyššie uvedenú otázku - *Využívajú sa vo vašej firme environmentálne vyhovujúce technológie (šetrné k životnému prostrediu)?* až 100 respondentov (54,05 %) označilo možnosť áno a ďalších 58 z nich (31,35 %) si vybralo možnosť skôr áno. Na druhej strane negatívnu odpoveď skôr nie označilo 8 respondentov (4,33 %), pričom možnosť nie neoznačil ani jeden respondent. Na uvedenú otázku sa nevedelo vyjadriť 19 opýtaných, čo predstavovalo 10,27 %.

Graf 13: Využívajú sa vo vašej firme environmentálne vyhovujúce technológie (šetrné k životnému prostrediu)?

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri zohľadnení veľkostných kategórií podnikov možno konštatovať, že podľa 11 zamestnancov malého podniku, 33 zamestnancov stredného podniku a 56 zamestnancov veľkého podniku sú v daných podnikoch uplatňované tzv. zelené technológie. Možnosť skôr áno si vybrali 2 zamestnanci mikro podniku, 12 zamestnanci malého podniku, 31 zamestnanci stredného podniku a 13 zamestnanci veľkého podniku. Päť zamestnancov mikro podniku, 1 zamestnanec malého podniku a 2 zamestnanci stredného podniku si myslia, že ich podnik skôr nevyužíva takého technológie. Na uvedenú otázku sa nevedel vyjadriť 1 zamestnanec mikro podniku, 6 zamestnanci malého podniku, 9 zamestnanci stredného podniku a 3 zamestnanci veľkého podniku.

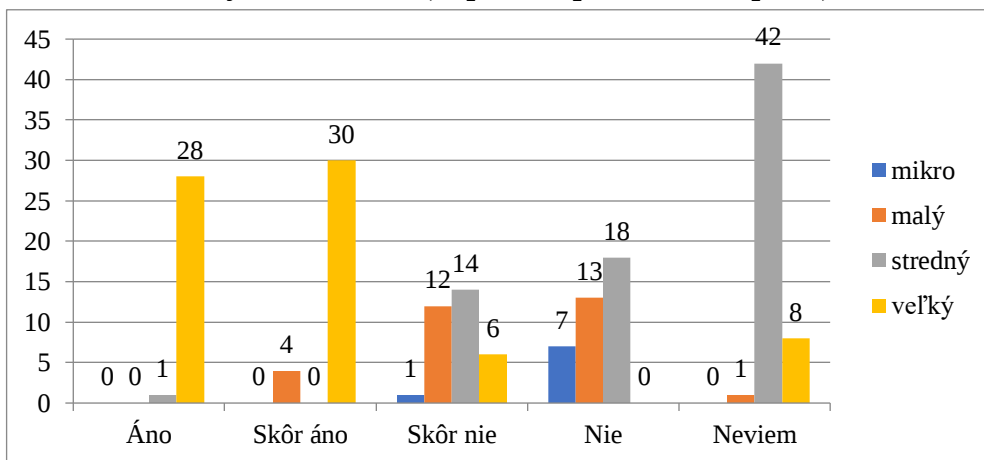
Tabuľka 17: Uplatňuje váš podnik sankcie zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení (napr. neseparovanie odpadu)?

Otázka č. 14	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	0	1	7	0
malý	0	4	12	13	1
stredný	1	0	14	18	42
veľký	28	30	6	0	8
S	29	34	33	38	51
%	15,68	18,38	17,84	20,54	27,56

Zdroj: vlastné spracovanie

Vyššie uvedená tabuľka nám vyjadruje odpovede respondentov na otázku, či ich podnik uplatňuje sankcie voči zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení (napr. neseparovanie odpadu). Na túto otázku nevedelo odpovedať 51 opýtaných, čo predstavovalo 27,56 %. Ďalej podľa 38 opýtaných nie sú v ich podniku uplatňované uvedené sankcie, čo bolo na úrovni 20,54 % a podľa 33 respondentov (17,84 %) ich podnik skôr neuplatňuje sankcie voči zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení. Z tabuľky taktiež vyplýva, že 34 respondentov (18,38 %) si myslí, že ich podnik uplatňuje tieto sankcie a zvyšných 29 z nich (15,68 %) si vybralo možnosť skôr áno.

Graf 14: Uplatňuje váš podnik sankcie zamestnancom za nedodržiavanie environmentálnych nariadení (napr. neseparovanie odpadu)?

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa výskumu vyplýva, že v mikro podniku nie sú uplatňované sankcie za nedodržiavanie environmentálnych nariadení, nakoľko najčastejšou odpoveďou na túto otázku bola možnosť nie (7 opýtaných) a možnosť skôr nie (1 opýtaný). Podobne i v malom podniku nie sú tieto sankcie uplatňované, keďže respondenti najčastejšie odpovedali negatívne (13 - nie a 12 - skôr nie). Jeden respondent malého podniku sa nevedel vyjadriť a 4 respondenti označili možnosť skôr áno. V strednom podniku sa na uvedenú otázku nevedelo vyjadriť až 42 zamestnancov. Podľa ostatných zamestnancov stredného podniku sa neuplatňujú sankcie voči nim za nedodržanie environmentálnych nariadení (18 - nie a 14 - skôr nie) a jeden zamestnanec si myslí opak. Na rozdiel od vyššie uvedených veľkostných kategórií sa vo veľkom podniku uplatňujú sankcie, nakoľko väčšina zamestnancov odpovedala kladne (28 - áno a 30 - skôr áno). Osem zamestnancov veľkého podniku sa nevedelo vyjadriť a 6 z nich si vybralo možnosť skôr nie.

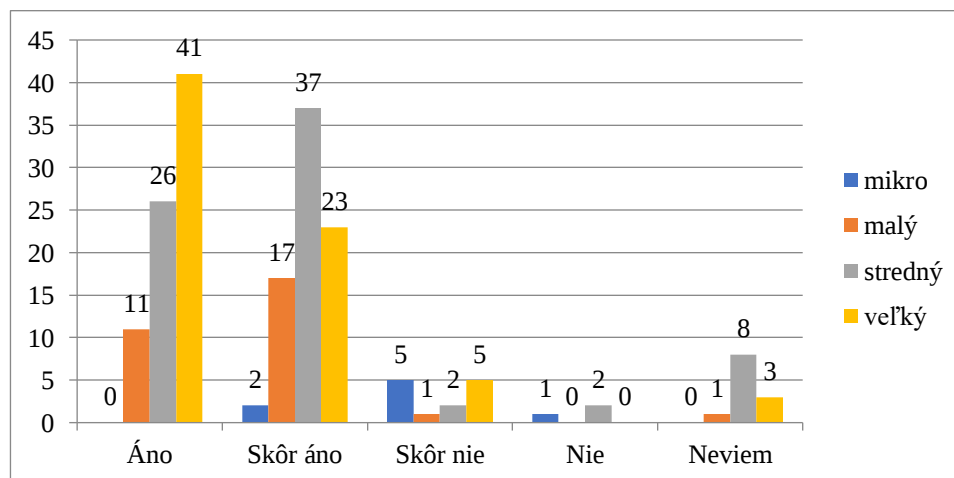
Tabuľka 18: Myslíte si, že správanie sa vášho podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce?

Otázka č. 15	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	2	5	1	0
malý	11	17	1	0	1
stredný	26	37	2	2	8
veľký	41	23	5	0	3
S	78	79	13	3	12
%	42,16	42,70	7,03	1,62	6,49

Zdroj: vlastné spracovanie

V ďalšej otázke dotazníkového prieskumu sme sa respondentov pýtali - *Myslíte si, že správanie sa vášho podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce?* Odpovede na túto otázku vnímame veľmi pozitívne, nakoľko až 157 respondentov odpovedalo kladne (42,70 % označilo možnosť skôr áno a 42,16 % si vybralo možnosť áno). Na druhej strane, podľa 13 respondentov (7,03 %) je správanie podniku v ekologických otázkach skôr nevyhovujúce a 3 respondenti si myslia, že je nevyhovujúce (1,62 %). Zvyšných 12 respondentov (6,49 %) označilo možnosť neviem.

Graf 15: Myslíte si, že správanie sa vášho podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce?

Zdroj: vlastné spracovanie

Berúc do úvahy veľkostné kategórie podnikov, podľa 5 zamestnancov mikro podniku je správanie podniku v ekologických otázkach skôr nevyhovujúce, podľa 2 zamestnancov skôr vyhovujúce a podľa jedného nevyhovujúce. V malom podniku je takéto správanie skôr vyhovujúce (17 opýtaných), vyhovujúce (11 opýtaných), skôr nevyhovujúce (1 opýtaný) a jeden zamestnanec sa nevedel vyjadriť. Podľa 37 zamestnancov stredného podniku je takéto správanie podniku skôr vyhovujúce, podľa 26 z nich je vyhovujúce, podľa 2 je nevyhovujúce a skôr nevyhovujúce a 8 zamestnanci stredného podniku nevedeli odpovedať. Vo veľkom podniku je správanie podniku v ekologických otázkach vyhovujúce (41 opýtaných), skôr vyhovujúce (23 opýtaných), skôr nevyhovujúce (5 opýtaných) a zvyšných 3 zamestnanci veľkého podniku sa nevedeli vyjadriť.

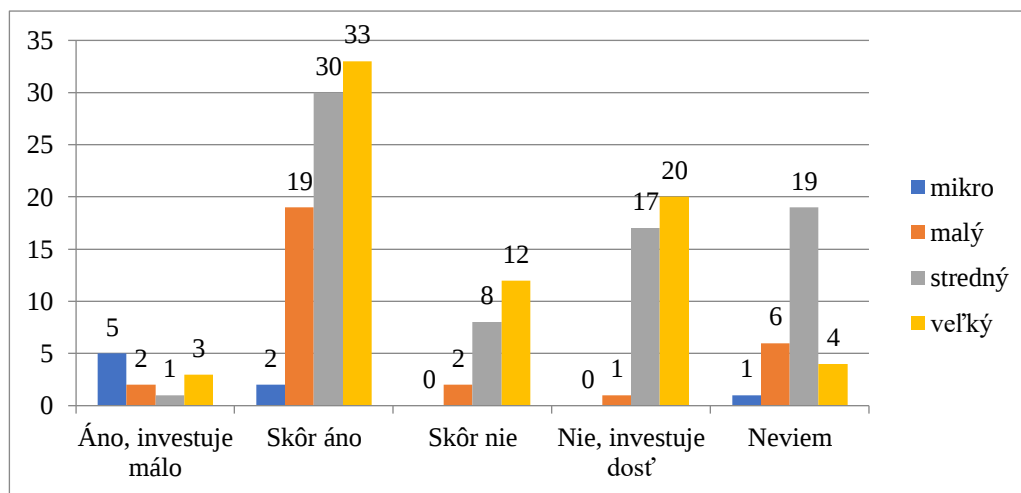
Ďalej sme sa v rámci dotazníkového prieskumu zamestnancov vybraných podnikov pýtali, či ich podnik dostatočne investuje do environmentálnej oblasti. Až 84 respondentov (45,41 %) si myslí, že by ich podnik mal skôr viac investovať do tejto oblasti a ďalších 38 z nich (20,54 %) uviedlo, že ich podnik investuje do tejto oblasti dosť. Na uvedenú otázku nevedelo odpovedať 30 opýtaných, čo predstavovalo 16,21 %. Podľa 22 zamestnancov (11,89 %) by ich podnik skôr nemal investovať viac do environmentálnej oblasti a zvyšných 11 respondentov (5,95 %) si myslí, že ich podnik investuje málo.

Tabuľka 19: Myslíte si, že by Vaša firma mala investovať viac do enviro oblasti?

Otázka č. 16	Áno, investuje málo	Skôr áno	Skôr nie	Nie, investuje dosť	Neviem
mikro	5	2	0	0	1
malý	2	19	2	1	6
stredný	1	30	8	17	19
veľký	3	33	12	20	4
S	11	84	22	38	30
%	5,95	45,41	11,89	20,54	16,21

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 16: Myslíte si, že by vaša firma mala investovať viac do enviro oblasti?

Zdroj: vlastné spracovanie

To, že podnik investuje do environmentálnej oblasti málo si myslí 5 zamestnancov mikro podniku, 2 zamestnanci malého podniku, 1 zamestnanec stredného podniku a 3 zamestnanci veľkého podniku. Skôr by mal podnik investovať viac do tejto oblasti uviedli 2 zamestnanci mikro podniku, 19 zamestnancov malého podniku, 30 zamestnancov stredného podniku a 33 zamestnancov veľkého podniku. Do environmentálnej oblasti by skôr nemal viac investovať podnik podľa 2 zamestnancov malého podniku, 8 zamestnancov stredného podniku a 12 zamestnancov veľkého podniku. Podľa jedného zamestnanca malého podniku, 17 zamestnancov stredného podniku a 20 zamestnancov veľkého podniku ich podnik investuje do tejto oblasti dosť. Na uvedenú otázku nevedel odpovedať 1 zamestnanec mikro podniku, 6 zamestnancov malého podniku, 19 zamestnancov stredného podniku a 4 zamestnanci veľkého podniku.

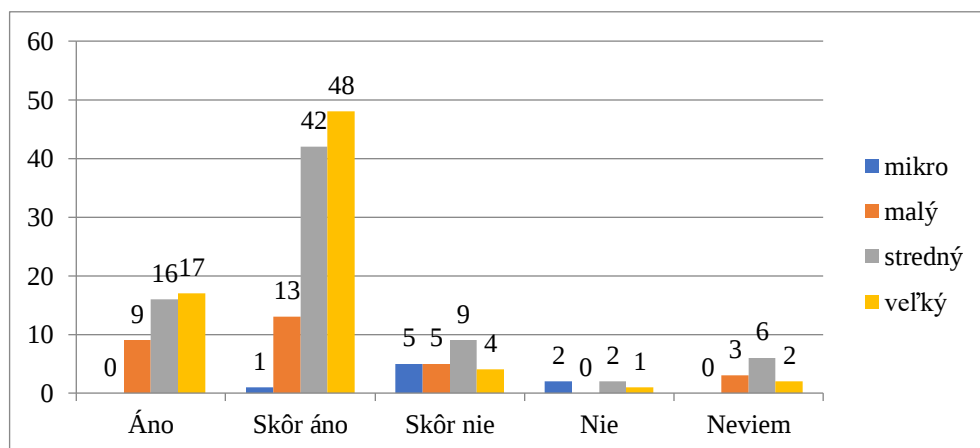
Tabuľka 20: Nazvali by ste vašu firmu „zelenou“ (ekologicky zodpovednou)?

Otázka č. 17	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	0	1	5	2	0
malý	9	13	5	0	3
stredný	16	42	9	2	6
veľký	17	48	4	1	2
S	42	104	23	5	11
%	22,70	56,22	12,43	2,70	5,95

Zdroj: vlastné spracovanie

Na otázku, či by zamestnanci nazvali ich firmu zelenou "ekologicky zodpovednou", odpovedalo až 104 z nich (56,22 %) možnosťou skôr áno a 42 opýtaných (22,70 %) možnosťou áno. Ďalších 23 respondentov (12,43 %) uviedlo, že ich podnik skôr nie je ekologicky zodpovedný a 5 z nich (2,70 %) označilo možnosť nie. Ako vyplýva z tabuľky, 11 respondentov (5,95 %) nevedelo odpovedať.

Graf 17: Nazvali by ste vašu firmu „zelenou“ (ekologicky zodpovednou)?

Zdroj: vlastné spracovanie

Za ekologicky zodpovedný považuje svoj podnik 9 zamestnancov malého podniku, 16 zamestnancov stredného podniku a 17 zamestnancov veľkého podniku. Za skôr ekologicky zodpovedný svoj podnik považuje 1 zamestnanec mikro podniku, 13 zamestnancov malého

podniku, 42 zamestnancov stredného podniku a 48 zamestnancov veľkého podniku. Podľa 5 zamestnancov mikro a malého podniku, 9 zamestnancov stredného podniku a 4 zamestnancov veľkého podniku nie je skôr ich podnik považovaný za zelený. Za zelený svoj podnik nepovažujú 2 zamestnanci mikro a stredného podniku a 1 zamestnanec veľkého podniku. Táto problematika nezaujímal 3 zamestnancov malého podniku, 6 zamestnancov stredného podniku a 2 zamestnancov veľkého podniku.

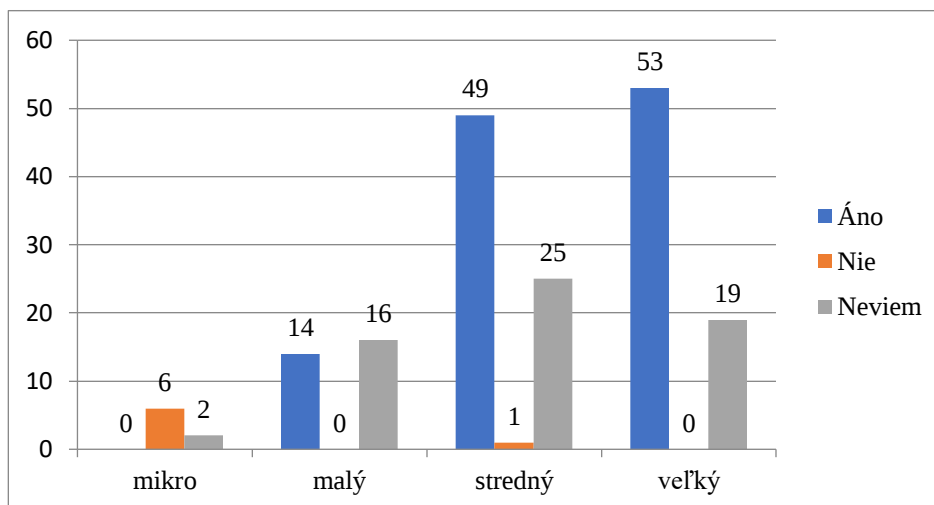
Tabuľka 21: Sídli vaša firma v environmentálne vyhovujúcej budove (certifikovanej)?

Otázka č. 18	Áno	Nie	Neviem
mikro	0	6	2
malý	14	0	16
stredný	49	1	25
veľký	53	0	19
S	116	7	62
%	62,70	3,78	33,52

Zdroj: vlastné spracovanie

Vyššie uvedená tabuľka nám vyjadruje názory opýtaných na to, či ich podnik sídli v environmentálne vyhovujúcej budove. Podľa 116 respondentov (62,70 %), ich podnik v takejto budove sídli a 62 opýtaných (33,52 %) nevedelo odpovedať. Sedem zamestnancov (3,78 %) si myslí, že ich podnik v environmentálne vyhovujúcej budove nesídli.

Graf 18: Sídli vaša firma v environmentálne vyhovujúcej budove (certifikovanej)?

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa tabuľkového zobrazenia si 14 zamestnancov malého podniku, 49 zamestnancov stredného podniku a 53 zamestnancov veľkého podniku myslí, že ich podnik sídli v environmentálne vyhovujúcej budove. Na druhej strane, podľa 6 zamestnancov mikro podniku a jedného zamestnanca stredného podniku ich podnik nesídli v takejto budove. Na túto otázku sa nevedeli vyjadriť 2 zamestnanci mikro podniku, 16 zamestnancov malého podniku, 25 zamestnancov stredného podniku a 19 zamestnancov veľkého podniku.

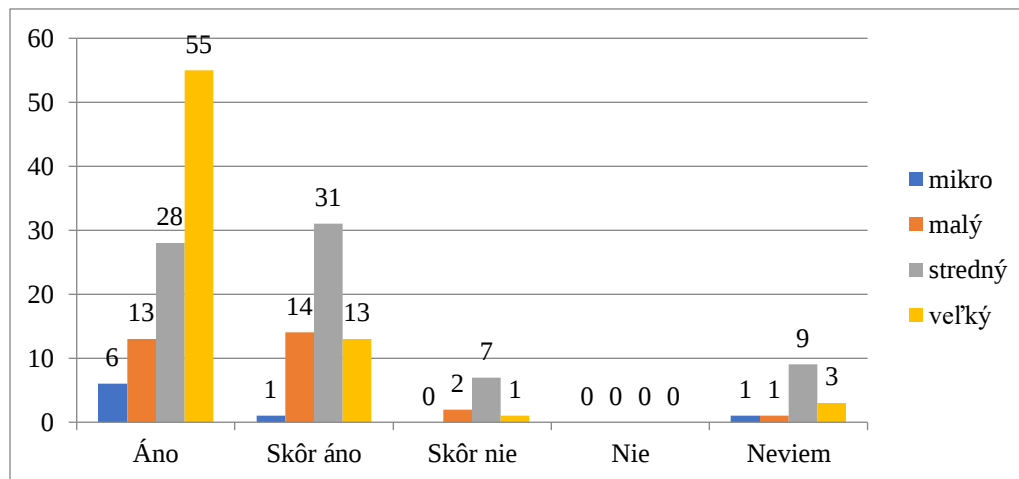
Tabuľka 22: Môže podľa vášho názoru uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva zvýšiť konkurencieschopnosť firmy?

Otázka č. 19	Áno	Skôr áno	Skôr nie	Nie	Neviem
mikro	6	1	0	0	1
malý	13	14	2	0	1
stredný	28	31	7	0	9
veľký	55	13	1	0	3
S	102	59	10	0	14
%	55,13	31,89	5,41	0	7,57

Zdroj: vlastné spracovanie

V ďalšej otázke nášho výskumu sme sa zamerali na názor zamestnancov vybraných podnikov na to, či uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva môže zvýšiť konkurencieschopnosť ich podniku. Až 102 opýtaných (55,13 %) označilo možnosť áno a 59 opýtaných (31,89 %) označilo možnosť skôr áno. Ďalej podľa 10 zamestnancov (5,41 %), systém environmentálneho manažérstva skôr nemôže zvýšiť konkurencieschopnosť podniku. Z celkového počtu opýtaných sa na uvedený výrok nevedelo vyjadriť 14 respondentov, čo v relatívnom vyjadrení predstavovalo 7,57 %.

Graf 19: Môže podľa vášho názoru uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva zvýšiť konkurencieschopnosť firmy?

Zdroj: vlastné spracovanie

Uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva vedie ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti podľa 6 zamestnancov mikro podniku, 13 zamestnancov malého podniku, 28 zamestnancov stredného podniku a 55 zamestnancov veľkého podniku. Taktiež takéto uplatňovanie skôr vedie ku konkurenčnej výhode v zmysle odpovedí jedného zamestnanca mikro podniku, 14 zamestnancov malého podniku, 31 zamestnancov stredného podniku a 13 zamestnancov veľkého podniku. Na druhej strane, podľa 2 zamestnancov malého podniku, 7 zamestnancov stredného podniku a jedného zamestnanca veľkého podniku uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva skôr nevedie ku zvyšovaniu konkurencieschopnosti podniku. Na uvedenú otázku nevedel odpovedať jeden zamestnanec mikro a malého podniku, 9 zamestnancov stredného podniku a 3 zamestnanci veľkého podniku.

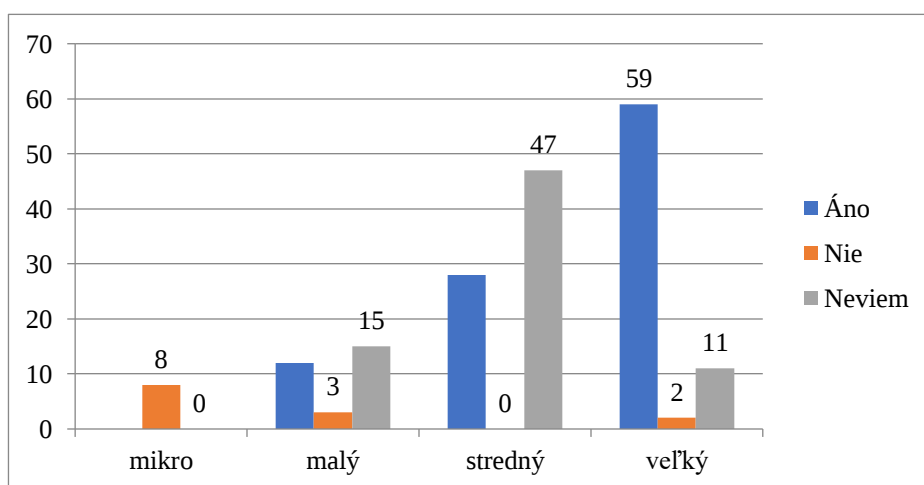
Tabuľka 23: Spolupracuje vaša firma s Ministerstvom životného prostredia alebo s inými inštitúciami angažujúcimi sa v ekologickej oblasti?

Otázka č. 20	Áno	Nie	Neviem
mikro	0	8	0
malý	12	3	15
stredný	28	0	47
veľký	59	2	11
S	99	13	73
%	53,51	7,03	39,46

Zdroj: vlastné spracovanie

V 20. otázke dotazníkového výskumu sme sa vybraných zamestnancov pýtali, či ich podnik spolupracuje s Ministerstvom životného prostredia alebo s inými inštitúciami angažujúcimi sa v ekologickej oblasti. V danej otázke má jasno 99 respondentov, čo predstavovalo 53,51 %. Na druhej strane, podľa 13 zamestnancov (7,03 %) ich podnik nespolupracuje s tými inštitúciami. Na vyššie uvedenú otázku sa nevedelo vyjadriť až 73 opýtaných, čo predstavovalo 39,46 %.

Graf 20: Spolupracuje vaša firma s Ministerstvom životného prostredia alebo s inými inštitúciami angažujúcimi sa v ekologickej oblasti?

Zdroj: vlastné spracovanie

V zmysle veľkostných kategórií podnikov odpovedalo kladne 12 zamestnancov malého podniku, 28 zamestnancov stredného podniku a 59 zamestnancov veľkého podniku. Osem zamestnancov mikro podniku, 3 zamestnanci malého podniku a 2 zamestnanci veľkého podniku si nemyslia, že ich podnik spolupracuje s Ministerstvom životného prostredia či s inými podobnými inštitúciami. Zvyšných 15 zamestnancov malého podniku, 47 zamestnancov stredného podniku a 11 zamestnancov veľkého podniku sa na uvedenú otázku nevedelo vyjadriť.

Tabuľka 24: Bola vaša firma za posledných 5 rokov sankcionovaná za nedodržiavanie platných environmentálnych nariadení?

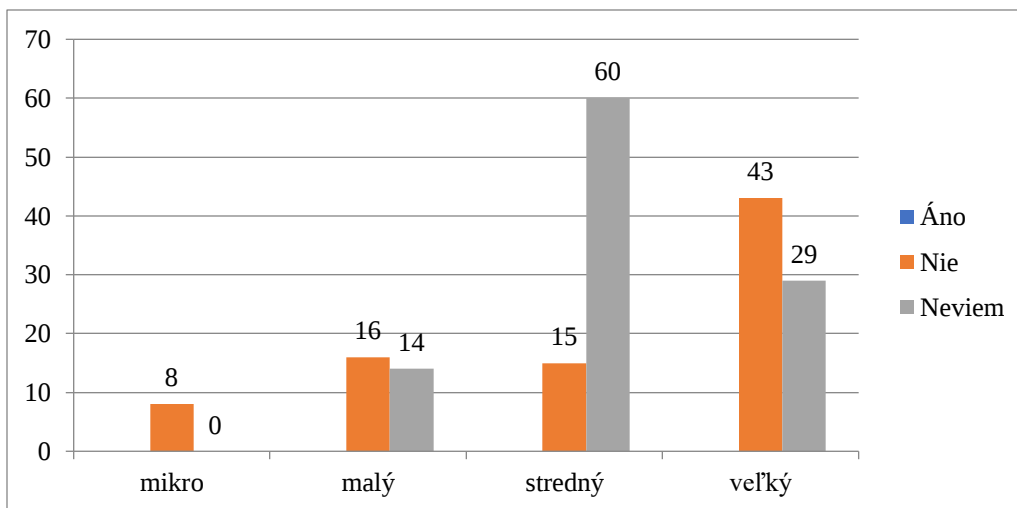
Otázka č. 21	Áno	Nie	Neviem
mikro	0	8	0
malý	0	16	14
stredný	0	15	60
veľký	0	43	29
S	0	82	103
%	0	44,32	55,68

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa vyššie uvedenej tabuľky vyplývajú odpovede na otázku, či boli jednotlivé podniky sankcionované za nedodržiavanie platných environmentálnych nariadení, a to za posledných 5 rokov. Ako môžeme vidieť, ani v jednom prípade nebola označená možnosť áno, a teda žiaden podnik nebol podľa jednotlivých zamestnancov sankcionovaný. Na druhej strane, 82 opýtaných (44,32 %) odpovedalo negatívne a ďalších 103 respondentov (55,68 %) sa nevedelo vyjadriť.

Podľa 8 zamestnancov mikro podniku, 16 zamestnancov malého podniku, 15 zamestnancov stredného podniku a 43 zamestnancov veľkého podniku nebola ich firma za posledných 5 rokov sankcionovaná za porušenie platných environmentálnych nariadení. Na uvedený výrok sa nevedelo vyjadriť 14 zamestnancov malého podniku, 60 zamestnancov stredného podniku a 29 zamestnancov veľkého podniku.

Graf 21: Bola vaša firma za posledných 5 rokov sankcionovaná za nedodržiavanie platných environmentálnych nariadení?

Zdroj: vlastné spracovanie

V neposlednom rade nás v našom výskume zaujímalo ako by zhodnotili celkové environmentálne správanie svojho podniku jednotliví zamestnanci. Na výber mali stupnicu od 1 - najmenej do 10 - najviac). Čo sa týka zamestnancov mikro podniku, tí takéto správanie svojho podniku v priemere hodnotia číslom 5. Environmentálne správanie malého podniku hodnotia jeho zamestnanci v priemere v hodnote 6,4. V strednom podniku je environmentálne správanie podniku hodnotené veľmi dobre, nakoľko priemerne jeho zamestnanci označovali hodnotu 8. V nami vybranom veľkom podniku hodnotia uvedené správanie jeho zamestnanci v priemere 7,8.

V poslednej otázke dotazníkového prieskumu mali zamestnanci jednotlivých podnikov priestor vyjadriť sa, či by svojmu podniku navrhli nejaké zmeny z hľadiska ochrany životného prostredia alebo správania sa zamestnancov v tejto oblasti. V mikro podniku zamestnanci navrhovali:

- zabezpečiť nádoby na separovanie odpadu;
- používať menej plastových obalov;
- vymeniť klasické auta za elektromobily.

V malom podniku boli zo strany zamestnancov navrhnuté nasledovné zmeny:

- pridať k odpadkovým košom aj kôš na rozložiteľný bio odpad a zvyšky jedla;
- väčšia edukácia zamestnancov v tejto oblasti;

- príspevok na verejnú dopravu.

V strednom podniku zamestnanci navrhovali:

- zaviesť pravidelné environmentálne školenia;
- zredukovať darčeky pre zamestnancov, ktoré vytvárajú zbytočne veľké množstvo odpadu, reklamné obaly a podobne (alebo vymeniť za ekologické);
- zredukovať tlačené marketingové a iné propagačné materiály;
- pridať nádoby na recykláciu plechoviek, skla;
- viac apelovať na zamestnancov nech separujú a napomínať ich;
- zaviesť rôzne interné súťaže, ktoré by sa týkali ekológie a ekologickej činnosti.

Vo veľkom podniku sa zamestnanci vyjadrili nasledovne:

- prísnejšie kontrolovanie separovania u zamestnancov (nie len vo výrobe ale aj v kanceláriách);
- pravidelné ekologické školenia/workshopy zamestnancov a vedúcich zamestnancov;
- prísnejšia kontrola firmy vyvážajúcej odpad, nakoľko častokrát vysýpa všetok vytriedený odpad do jedného vozidla dokopy (tým pádom je triedenie zbytočné);
- viac nádob na separovanie a na rôzne druhy odpadu;
- veľký potenciál implementovať solárne panely na strechy hál, ktoré sú obrovské a nevyužívané.

5 Diskusia

V rámci výskumnej časti predkladanej diplomovej práce sme sa zamerali na zhodnotenie aktuálneho stavu využívania systémov environmentálneho manažérstva, a to zo strany zamestnancov jednotlivých veľkostných kategórií podnikov (mikro, malý, stredný a veľký podnik). Dotazníkového prieskumu sa zúčastnilo 102 zamestnancov mužského pohlavia a 83 zamestnancov ženského pohlavia. V každej kategórii podnikov prevládala veková skupina zamestnancov od 36 do 45 rokov (vo veľkom podniku 35 zamestnancov, v strednom podniku 33 zamestnancov, v malom podniku 13 zamestnancov a v mikro podniku to boli 2 zamestnanci). V zmysle výskumnej otázky - *Čo znamená pojem environmentálny manažment alebo environmentálny manažérsky systém?* sme prišli k záveru, že tento pojem je z celkového počtu opýtaných známy len 58 zamestnancom (31,35 %). Uvedený pojem poznajú iba 2 zamestnanci mikro podniku, 12 zamestnancov malého podniku, 23 zamestnancov stredného podniku a 21 zamestnancov veľkého podniku. Teší nás, že skoro všetkým respondentom výskumu záleží na životnom prostredí a nie je im ľahostajné, nakoľko "len" 7 respondentov odpovedalo na uvedenú otázku negatívne. Na životnom prostredí nezáleží jednému zamestnancovi a skôr nezáleží dvom zamestnancom veľkého podniku. Ďalej na životnom prostredí skôr nezáleží trom zamestnancov malého podniku a jednému zamestnancovi mikro podniku. Ako pozitívum vnímame skutočnosť, že podľa väčšiny opýtaných respondentov dbá ich podnik o rozširovanie ekologického povedomia u svojich zamestnancov. Na druhej strane ako negatívum vnímame to, že väčšina zamestnancov jednotlivých veľkostných kategórií podnikov nevedela odpovedať, či sa v ich podniku uplatňujú Systémy environmentálneho manažérstva - normy EMS ISO 14000 alebo EMAS. Čo sa týka pravidelných environmentálnych školení alebo inej formy rozširovania vedomostí z tejto oblasti, môžeme konštatovať, že vo väčšine prípadoch dochádza k ich pravidelnej alebo občasnej realizácii. Berúc do úvahy audity zamerané na dodržiavanie environmentálnych nariadení, máme za to, že väčšina opýtaných zamestnancov ani netuší, že takéto audity existujú. Pri otázke - Existujú vo vašej firme vnútropodnikové environmentálne nariadenia? vnímame istý paradox, nakoľko na jednej strane boli zaznamenané kladné odpovede a na strane druhej sa respondenti nevedeli vyjadriť. Odpovede na otázku separovania odpadov hodnotíme veľmi pozitívne, nakoľko až 122 opýtaných respondentov separuje odpad pravidelne a ďalších 51 respondentov ho väčšinou

separuje. Rovnako pozitívne je možné hodnotiť separovanie odpadov v jednotlivých podnikoch, nakoľko až 125 respondentov uviedlo, že ich podnik odpad separuje a ďalších 45 opýtaných sa priklonilo k tejto možnosti a označilo možnosť skôr áno. Tu môžeme hľadať odpoveď na výskumnú otázku - *Nakoľko je v dnešnej dobe dôležité, aby sa podniky správali ekologicky a spoločensky zodpovedne voči životnému prostrediu?* Separovanie odpadov zo strany podnikov je dôležité v najvyššej možnej miere (hlavne vo veľkých podnikoch, ktoré sú jeho najväčšími producentmi), nakoľko odpad je v dnešnej dobe veľkým problémom, ktorý škodí nielen životnému prostrediu, ekonomike, ale v konečnom dôsledku i zdraviu ľudí. V rámci investovania podnikov do environmentálneho manažérstva si väčšina opýtaných myslí, že ich podnik vkladá finančné prostriedky do tohto typu manažérstva. Uvedené odpovedá na výskumnú otázku - *Investujú väčšie podniky do environmentálnej oblasti viac ako malé podniky?*, ktorá je potvrdená v dotazníkovej otázke č. 12 (malé a stredné podniky sa obávajú zložitosti systému a majú nedostatok finančných prostriedkov). No na druhej strane, podľa väčšiny opýtaných by mali podniky skôr viac investovať do environmentálnej oblasti (odpoveď na výskumnú otázku - *Do akej miery investujú slovenské podniky v rámci environmentálnej oblasti?*).

Ďalej veľmi pozitívne hodnotíme využívanie environmentálne vyhovujúcich technológií (šetrných k životnému prostrediu), nakoľko až 158 respondentov na uvedenú otázku odpovedalo kladne. V neposlednom rade si až 157 opýtaných myslí, že správanie ich podniku v ekologických otázkach je vyhovujúce a 146 zamestnancov by svoju firmu nazvali "zelenou" (ekologicky zodpovednou). Dokonca i z celkového počtu opýtaných až 116 z nich uviedlo, že ich firma sídli v environmentálne vyhovujúcej (certifikovanej) budove. Môžeme tvrdiť, že odpovede na otázku uplatňovania sankcií voči zamestnancom nedodržiavajúcich environmentálne nariadenia nemajú vypovedaciu schopnosť, a to v dôsledku cca rovnakého počtu odpovedí a zároveň pomerne veľkého počtu opýtaných, ktorí sa nevedeli vyjadriť. Výsledky vyplývajúce z výskumnej otázky - *Môže pomôcť implementácia systému environmentálneho manažérstva podnikom k dosiahnutiu konkurenčnej výhody?* možno hodnotiť kladne, nakoľko až 161 opýtaných zamestnancov uviedlo, že systém environmentálneho manažérstva môže podnikom dopomôcť k dosiahnutiu konkurencieschopnosti. Čo sa týka spolupráce jednotlivých podnikov s Ministerstvom ŽP alebo inými podobnými inštitúciami, z výskumu vyplýva, že podľa 99 opýtaných dochádza k takejto spolupráci. No na druhej strane, až 73 opýtaných nevedelo odpovedať. Rovnako až

103 respondentov nevedelo odpovedať, či bol ich podnik za posledných 5 rokov pokutovaný za nedodržanie environmentálnych nariadení. Celkové environmentálne správanie bolo zamestnancami mikro podniku zhodnotené na úrovni 5, zamestnancami malého podniku na úrovni 6,4, v strednom podniku na úrovni 8 a vo veľkom v priemere 7,8 (čo možno pripísať väčšiemu množstvu prostriedkov na angažovanie sa v tejto oblasti). Berúc do úvahy návrhy zamestnancov pre zmeny z hľadiska ochrany životného prostredia alebo správania sa zamestnancov v tejto oblasti nám vyplývajú nasledovné návrhy a odporúčania pre mikro, malý, stredný a veľký podnik:

- väčšia osвета vysvetlenia environmentálnych manažérskych systémov (nástenky, firemný intranet, atď.);
- viac so zamestnancami komunikovať o ekologickom povedomí a dôležitosti ochrany životného prostredia;
- prostredníctvom školení vysvetliť problematiku jednotlivých environmentálnych systémov (EMS ISO 14000 alebo EMAS) alebo zasielanie podkladov na firemný intranet či zverejnenie v súkromnej facebookovej skupine o ich dôležitosti;
- viac environmentálnych školení či iných foriem vzdelania,
- komunikovať so zamestnancami o auditoch zameraných na dodržiavanie platných environmentálnych nariadení;
- pochopenie vnútropodnikových environmentálnych nariadení zo strany zamestnancov prostredníctvom zverejňovania alebo školení;
- zverejňovať i jednotlivé investície do environmentálneho manažérstva aj s výškou týchto investícií (či už na nástenkách, zasielania informácií do firemného intranetu, atď.);
- označovanie environmentálne vyhovujúcich technológií;
- poskytovanie sankcií zamestnancom za prípadné nedodržanie environmentálnych nariadení (napr. za neseparovanie odpadu), tým sa zamestnanci naučia zodpovednosti v tejto oblasti i v súkromnom živote;
- pravidelné zverejňovanie projektov financovaných z Ministerstva životného prostredia alebo z iných podobných inštitúcií;

- zverejňovanie či komunikácia o prípadných sankciách za nedodržanie environmentálnych nariadení zo strany podniku.

Záver

Vychádzajúc z cieľa diplomovej práce možno konštatovať, že veľkosť podniku vplýva na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva a uplatňovanie princípov spoločenskej zodpovednosti z hľadiska ochrany životného prostredia. Vyplýva to z výskumu našej práce, nakoľko vo veľkom a strednom podniku sa na rozdiel od mikro a malého podniku separuje odpad, využívajú sa environmentálne vyhovujúce technológie (šetrné k životnému prostrediu), uplatňujú sankcie za nedodržiavanie environmentálnych nariadení, vykonávajú sa pravidelné environmentálne školenia a pod. Na druhej strane, v mikro či malom podniku sa do environmentálneho manažmentu neinvestuje, nesídli v environmentálnej budove, nie sú zamestnancami považované za zelené a sú nevyhovujúce v ekologických otázkach, nedbajú o rozširovanie ekologického povedomia u svojich zamestnancov, nespolupracujú s Ministerstvom životného prostredia či s inými podobnými inštitúciami.

Uvedené je podložené i v teoretickej časti diplomovej práce, kde je uvedené, že menšie podniky sa sťažujú na zložitosť environmentálnych manažérskych systémov či na vysoké náklady na implementáciu a certifikáciu týchto systémov. Na prekonanie týchto prekážok však existujú rôzne špeciálne prístupy ako odborné vedenie, štandardizované riešenie pre zavádzanie EMS, spoločné EMS a skupinová certifikácia či čiastkové prístupy s odmenami na ceste k certifikácii. Sme toho názoru, že implementácia systému environmentálneho manažérstva v podnikoch môže napomôcť k zlepšeniu globálnej ekologickej situácie.

Predkladaná diplomová práca je rozdelená do piatich kapitol. V prvej kapitole sme sa venovali výkladu základných pojmov, ktoré bezprostredne s problematikou diplomovej práce súvisia. Definovali sme tu podniky z hľadiska ich veľkosti, a to mikro podnik, malý podnik, stredný podnik a veľký podnik. Taktiež sme v tejto časti charakterizovali environmentálne manažerstvo ako i jeho systémy - medzinárodnú technickú normu ISO 14001 a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady tzv. EMAS. Uvedené environmentálne manažérské systémy sme následne porovnali ako i definovali SWOT analýzu - silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby EMAS. Súčasťou prvej časti diplomovej práce je i postup zavádzania EMAS a proces jeho certifikácie. V neposlednom rade táto časť obsahuje vysvetlenie pojmu environmentálny plán ako i environmentálna politika SR a na úrovni EÚ, spoločenská zodpovednosť podnikov, environmentálne technológie a zelené verejné obstarávanie.

Posledná časť prvej kapitoly diplomovej práce zahŕňa vysvetlenie pojmu životné prostredie. Druhá kapitola diplomovej práce zahŕňa stanovenie hlavného cieľa spolu s čiastkovými cieľmi, ktorým bolo analyzovať, nakoľko veľkosť firmy vplýva na uplatňovanie systému environmentálneho manažérstva (EMAS) a uplatňovanie princípov spoločenskej zodpovednosti z hľadiska ochrany životného prostredia. V tretej kapitole je stanovená metodika spolu so skúmanými metódami.

Čiastkové ciele diplomovej práce sú dosiahnuté v predposlednej časti, kde sú aplikované získané vedomosti od zamestnancov vybraných spoločností. Táto časť zahŕňa interpretáciu jednotlivých otázok dotazníkového výskumu v tabuľkovom ako i v grafickom prevedení. Dotazník sa skladal z 23 otázok, pričom v poslednej otázke mali zamestnanci možnosť navrhnúť prípadné zmeny v oblasti ochrany životného prostredia či správania sa zamestnancov v ekologických otázkach. Na čiastkové ciele diplomovej práce nadväzovali stanovené hypotézy. Všetky stanovené hypotézy sa nám potvrdili, nakoľko podľa nášho výskumu sa zamestnanci jednotlivých podnikov začínajú viac zaujímať o problematiku životného prostredia a ich zamestnávatelia dbajú na separovanie odpadu a taktiež na rozširovanie ich ekologických vedomostí a povedomia. Z výskumu taktiež vyplynulo, že veľkosť podniku má výrazný vplyv na uplatňovanie systémov environmentálneho manažérstva. Z analýzy nášho výskumu tiež jednoznačne vyplýva, že veľké a stredné podniky dosahujú v ekologickej oblasti a v uplatňovaní systémov environmentálneho manažérstva oveľa lepšie výsledky ako malé podniky a mikro podniky. Dosiahnutie cieľa diplomovej práce je zhrnuté v poslednej, a to piatej kapitole diplomovej práce. Táto časť zahŕňa diskusiu, kde sme zhrnuli a prezentovali výsledky získané výskumom, analyzovali ich a následne sme uviedli návrhy a odporúčania pre zlepšenie do budúcnosti.

Environmentálne problémy nie je možné vyriešiť na základe pridania novej právnej úpravy k existujúcej. Úlohou a snažením celej spoločnosti je podpora povedomia, informovanosti a zainteresovanosti všetkých veľkostných kategórií podnikov či celej verejnosti, integrovanie environmentálnych problémov do národných politík jednotlivých krajín. Zhrnúc vyššie povedané možno konštatovať, že význam environmentálnych manažérskych systémov spočíva v tom, že prostredníctvom nich dochádza k plánovanému a systematickému riadeniu environmentálnych problémov, a tak je možné identifikovať procesy smerujúce k neustálemu zlepšovaniu environmentálneho správania daného podniku.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

BEDER, Sharon. *Environmental principles and policies: An interdisciplinary introduction*. London: Earthscan, 2013. 336 s. ISBN: 978-1-84407-404-4

DELREUX, Tom- HAPPAERTS, Sander. *Environmental Policy and Politics in the European Union*. Londýn: Macmillan Education UK, 2016. 64 s. ISBN: 978-02302-442-5-2

FETISOVOVÁ, Elena a kol. *Aktuálne trendy vo financiách malých a stredných podnikov*. Bratislava: Ekonóm. 2014. 261 s. ISBN: 978-80-225-3990-6

GOZORA, V. *Podnikový manažment*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2005. 190 s. ISBN: 80-8069-462-1

CHAPČÁKOVÁ, Alexandra. *Podnikanie malých a stredných podnikov*. Košice: Vydavateľstvo EQUILIBRIA s.r.o., 2013. 410 s. ISBN: 978-80-8143-076-3

IŽOVÁ, Katarína. *Vybraná problematika podnikania malých a stredných podnikov*. Dubnica nad Váhom: Dubnický technologický inštitút, 2016. 71 s. ISBN: 978-80-7512-778-5

JECK, Tomáš. *Malé a stredné podniky na Slovensku a v Európskej únii: bariéry, financovanie a inovačné správanie*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. 2014. 26 s. ISSN: 1337-5598

KISELÁKOVÁ, Dana. *Manažérske financie podnikateľských subjektov*. Prešov: Bookman, 2020. 279 s. ISBN: 978-80-8165-325-4

KOLLÁR, Vojtech. *Environmentálne manažérstvo - podpora udržateľného rozvoja*. Žilina: Strix 2013. 125 s. ISBN: 978-80-89281-90-9

KUNZ, Vilém. *Spoločenská zodpovednosť firiem*. Praha: Grada Publishing, 2012. 208 s. ISBN: 978-80-247-3983-0

KUPKOVIČ, Milan. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Sprint, 2002. 450 s. ISBN: 80-8068-156-2

LUKÁČ, Jozef - LUKÁČ, Jakub - ROZKOŠOVÁ, Anna. *Finančná a ekonomická výkonnosť v kontexte malých a stredných podnikov*. Košice: TypoPress. 2017. 210 s. ISBN: 978-80-8129-082-4

MAJDÚCHOVÁ, Helena - NEUMANNOVÁ, Anna. *Podnik a podnikanie*. Druhé vydanie. Bratislava: Sprint 2, 2014. 214 s. ISBN: 978-80-8971-004-1

MALINDŽÁKOVÁ, Marcela. *Štandardy pre environment*. Košice: Košická univerzita, 2007. 157 s. ISBN: 978-80-8073-906-5

REMIŠOVÁ, Anna a kol. *Spoločenská zodpovednosť podnikov a vedenie ľudí*. In *Manažment v 21. storočí: problémy a východiská*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2013. 282 s. ISBN: 978-80-89306-20-6

SOBEKOVÁ MAJKOVÁ, Monika. *Ako financovať malé a stredné podniky*. Bratislava: Iura Edition, 2011. 228 s. ISBN: 978-80-8078-413-3

SÓLYMOS, Laszló. *Správa o stave životného prostredia SR v roku 2018: Rozšírené hodnotenie kvality a starostlivosti*. Bratislava: MŽP SR, 2018. 224 s. ISBN: 978-80-8213-007-5

ŠAUER, Petr. a kol. *Environmental Protection Costs, Concepts, Effectiveness and Optimization*. Praha: Oeconomica, 2005. 260 s. ISBN: 80-245-0983-0

VIRČÍKOVÁ, Edita - PÁLIFY, Pavol. *Environmentálne manažérstvo - teória a metodika*. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2007. 307 s. ISBN: 978-80-89282-19-7

VYBÍRALOVÁ Júlia a kol. *Tvorba a ochrana životného prostredia*. Bratislava: EKONÓM, 2008. 234 s. ISBN 978-80-225-2639-5

VÝROSTOVÁ, Eva. *Regionálna ekonomika a rozvoj*. Bratislava: Iura Edition, 2010. 352 s. ISBN: 978-80-8078-361-7

WYNARCZYK, Pooran a kol. *Managerial labour markets in small and medium- sized enterprises*. London: Routledge. 2016. 284 s. ISBN: 978-1-138-67308-3

ZÁKON č. 525/2003 Z.z. Zákon o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov

ZELENÝ, Ján. *Environmentálna politika a manažérstvo organizácií*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2010. 182 s. ISBN: 978-80-228-8083-972-7

Internetové zdroje:

BIOPEGIA. *Človek a životné prostredie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <https://biopedia.sk/ekologia/clovek-a-zivotne-prostredie>

EEA. *Informácie o environmentálnej technológii* [elektronický zdroj]. Copenhagen, [2016], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/sk/themes/technology/about>

EKOLOGIKA. *Environmentálne technológie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://www.ekologika.sk/environmentalne-technologie.html>

EMAS. *Aké sú výhody vstupu do schémy EMAS?* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. 2 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://www.emas.sk/wp-content/uploads/2019/06/EMAS_letakA4_finall.pdf

EMAS. *EMAS a ISO 14000* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. 2 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.emas.sk/wp-content/uploads/2019/06/EMAS-ISO-14001-002.pdf>

ENVIROPORTÁL. *Environmentálne manažérstvo*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/environmentalne-manazerstvo>

ENVIROPORTÁL. *Envirostratégia 2030* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2019], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/energetika/zelensie-slovensko->

strategia-environmentalnej-politiky-slovenskej-republiky-do-roku-2030-envirostrategia-2030

ENVIROPORTÁL. *Kjótsky protokol k rámcovému dohovoru OSN o zmene klímy* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.enviroportal.sk/dokumenty/medzinarodne-dohovory/dohovor/2>

EURÓPSKA KOMISIA. *Environmentálny akčný program do roku 2030 technológií* [elektronický zdroj]. Brusel, [2021], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_sk

EURÓPSKA KOMISIA. *Oddelenia a výkonné agentúry* [elektronický zdroj]. Brusel, [2015], online. [cit. 2023-02-15]. Dostupné na: https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies_en

GASPEROVÁ, Jana. *Stratégia environmentálnej politiky*. [elektronický zdroj]. Žilina, [2013], online. 4 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: http://www.sszp.eu/wp-content/uploads/2013_conference_GER_p162_Gasperova.pdf

ISOCERTIFIKÁT. *EMAS - ako na to? Ako získať EMAS certifikát či environmentálne overenie?* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2023], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://isocertifikat.sk/emas-ako-na-to/>

ISOCERTIFIKÁT. *ISO 14001 certifikácia a environmentálne overovanie EMAS* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://isocertifikat.sk/iso-14001-certifikacia/>

KÁDEKOVÁ, Zdenka a kol. *CSR Activities and Their Impact on Brand Value in Food Enterprises* [elektronický zdroj]. Nitra, [2020], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/12/4856#cite>

KRÁLIKOVÁ, Ružena. *Zavádzanie environmentálnych manažérskych systémov v malých a stredných podnikoch* [elektronický zdroj]. Žilina, [2013], online. 5 s. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: https://www.sszp.eu/wpcontent/uploads/2013_conference_IB_p77__

Kralikova_.pdf

MATIOVÁ, Veronika. *Environmentálna stratégia ako súčasť hlavnej stratégie podniku v oblasti dopravy* [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2018], online. 10 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <http://si.umb.sk/wp-content/uploads/2018/06/Matiov%C3%A11.pdf>

MIRRaI SR. *Lisabonská stratégia* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2020], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/cko/strategia-europa-2020/lisabonska-strategia/index.html>

MŽP SR. *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2015], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/agenda-2030/>

MŽP SR. *Environmentálne manažérstvo* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo>

MŽP SR. *Vyhodnotenie užitočnosti opatrení odporúčaných EK* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2011], online. 13 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviromentalneho-hodnotenia-riadenia/odpady-a-obaly/registre-a-zoznamy/priloha4_vyhodnotenie-opatreni.pdf

MŽP SR. *Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2012], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/strategicke-dokumenty/strategia-zasady-priority-statnej-environmentalnej-politiky.html>¹

MŽP SR. *Systém environmentálneho manažérstva* [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo/system>

MŽP SR. *Zelené verejné obstarávanie*. [elektronický zdroj]. Bratislava, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.minzp.sk/obehove-hospodarstvo/environmentalne-manazerstvo/zelene-verejne-obstaravanie>

PROENVIRO. *ISO 14000* [elektronický zdroj]. Košice, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://ems.proenviro.org/Html/iso14000.html>

SAŽP SR. *Systém environmentálneho manažérstva* [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2022], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <https://www.sazp.sk/zivotne-prostredie/environmentalne-manazerstvo/system-environmentalneho-manazerstva-podla-iso-14001>

SAŽP SR. *Zelené verejné obstarávanie: Metodická príručka pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov*. [elektronický zdroj]. Banská Bystrica, [2014], online. 42 s. [cit. 2023-02-27]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/8544.pdf>

UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE. *Rámcový dohovor OSN* [elektronický zdroj]. Bonn, [2017], online. [cit. 2023-02-26]. Dostupné na: <http://newsroom.unfccc.int/about/>